

thơ
Lưu Quang Vũ

blogtho.wordpress.com

Mục lục

Độc thơ Lưu Quang Vũ.....	4
Mây trắng của đời tôi.....	20
Vườn trong phố.....	21
Mùa gió.....	23
Bầy ong trong đêm sâu.....	24
Mắt của trời xanh.....	26
Anh chỉ sợ rồi trời sẽ mưa.....	27
Mưa.....	28
Tiếng Việt.....	30
Nơi ấy.....	32
Vần thơ tình viết về một người đàn bà không có tên.....	34
Em sang bên kia sông.....	35
Gửi một người bạn gái.....	37
Gửi.....	39
Những bông hoa không chết.....	40
Lá thu.....	42
Thơ tình viết cho người đàn bà không tên I.....	44
Có những lúc ..	46
Thơ tình viết cho một người đàn bà không có tên II.....	48
Thơ tình viết cho người đàn bà không tên III.....	50
Thơ gửi người tình cuối cùng.....	52
Quán cà phê ngoại ô.....	54
Nói với con cuối năm.....	56
Chia tay.....	58
Từ biệt.....	59
Em - tình yêu những năm đau xót và hy vọng.....	61
Ngã tư thág chạp.....	63
Không đề.....	64
Bài hát ấy vẫn còn là dang dở.....	66
Dù cỏ lãng quên.....	67
Mặt trời trong trí nhớ.....	68
Mưa dữ dội trên đường phố trên mái nhà.....	70
Em.....	72
Không đề.....	73
Chiều chuyển gió.....	75

Và anh tồn tại.....	77
Em	79
Những ngày chưa có em	81
Suy tưởng	83
Nhà chật	84
Thư viết cho Quỳnh trên máy bay	85
Đất nước đàn bầu.....	87

Độc thơ Lưu Quang Vũ

Những dòng thơ thao thức khôn nguôi
Những dòng thơ người viết cho người

Vũ Quần Phương – Độc thơ Lưu Quang Vũ

Những năm cuối đời, Lưu Quang Vũ được đồng đảo công chúng mến mộ với tư cách nhà viết kịch. Sự cố gắng hiển của anh cho sân khấu đáng được ghi nhận. Nhưng đọc hết các bản thảo anh để lại, tôi thấy thơ mới là nơi anh ký thác nhiều nhất và tôi tin nhiều bài thơ của anh sẽ thẳng được thời gian. Hình như Lưu Quang Vũ cũng nhận ra điều đó. Anh nói với nhiều bạn bè rằng anh thích được làm thơ hơn cả viết kịch lẫn viết truyện, rằng thành công của thơ thường mang cho anh niềm vui lâu hơn dù nhuận bút tiêu có chóng hết hơn. Cố nhiên với Lưu Quang Vũ hay với chúng ta, không có sự khinh trọng giữa các loại hình nghệ thuật. Ở đây chỉ muốn nói tới cái tạng của anh. Tôi thấy trước sau cốt cách thi sĩ vẫn là nét trội nhất trong tâm hồn anh. Tôi cũng trộm nghĩ, về lâu dài,

sự đóng góp của Lưu Quang Vũ về thơ còn lớn hơn về kịch.

Anh mất sớm nhưng với thơ, anh đã có hơn hai mươi năm sáng tác. Anh đã kịp đặt tên cho mười hai tập thơ, trong đó nhiều tập đã hoàn chỉnh: *Cỏ tóc tiên*, *Hương cây*, *Mây trắng của đời tôi*, *Cuốn sách xếp lăm trang...* *Hương cây* đã in năm 1968 và *Mây trắng của đời tôi* thì vừa ấn hành. Các tập khác đang sắp xếp dở dang và cũng cần viết bổ sung, trong dự định có một tập thơ tình yêu Tin ở hoa hồng, một Trường ca tám chương. Rõ ràng, Lưu Quang Vũ đang nhiều trù liệu cho thơ. Đọc thơ anh có cảm giác anh viết kịch để sống với mọi người, và làm thơ để sống với riêng mình.

Một buổi chiều sau ngày anh mất được nửa năm - đã nửa năm - tôi tới thăm gia đình anh và đọc những tập thơ, bài thơ chép tay của anh. Lưu Quang Vũ còn nhiều bài chưa đăng quá! Gần như cả tập *Cuốn sách xếp lăm trang*, hai mươi hai bài, đều chưa đăng cả. Mà đây là một tập hay, có lẽ hay nhất trong các tập của Lưu Quang Vũ. Tôi đọc và sửng sốt, đây là một Lưu Quang Vũ khác, một Lưu Quang Vũ mà bạn bè còn ít biết tới. Ở đây ***anh cô đơn hơn, cay đắng hơn*** và nhiều ý nghĩ của anh bế tắc quá. Nhưng cũng chính ở đây anh viết thực chân thành, trái tim trần trụi nhoi nhóp đập sau nét chữ mảnh mai như chữ con gái - chưa bao giờ tôi thấy thơ Lưu Quang Vũ chân thành đến tàn nhẫn với chính mình như ở tập này. Anh ghi lên giấy tất cả những gì đã có ở lòng anh, không cần biết những ý tình ấy có phù hợp hay không với thời cuộc. Lưu Quang Vũ không gửi đăng ở đâu. Anh viết cho anh thôi, cho nhu cầu của riêng anh, trước hết. Nhưng chắc chắn anh tin rằng tập thơ sẽ có lúc được xuất bản vì một lý do đơn giản: nó hay, hay vì nó đã diễn đạt tinh vi được một tâm trạng mà tâm trạng đang cảm xúc cao độ những gì mà nó đang sống.

Để thấy rõ lộ trình thơ của Lưu Quang Vũ, tốt nhất chúng ta đọc anh theo thứ tự thời gian. Lưu Quang Vũ làm thơ khá sớm. Cha và chú ruột đều là nhà thơ, chắc

anh đã có các bài viết từ thuở thiếu niên. Năm hai mươi tuổi anh đã cùng Bằng Việt xuất bản tập thơ đầu tay trong đó có những bài anh viết từ năm mười bảy tuổi ở tập *Hương cây* này rồi tập *Cỏ tóc tiên* (chưa in) và một ít bài sau này đưa vào tập *Mây trắng của đời tôi*, Lưu Quang Vũ có cái tươi tắn chung của những người làm thơ trẻ hồi ấy. Cũng một cách nhìn đời hồn hậu, lạc quan, quay phía nào cũng thấy sự hài hòa ưu ái.

Lúc này Lưu Quang Vũ đã rời ghế nhà trường vào bộ đội, anh bộ đội này khá nhiều mơ mộng, mỗi thước đường hành quân, mỗi làng mạc đi qua gợi lên trong anh bao cảm xúc rưng rưng về Tổ quốc về nhân dân. Những cảm xúc còn nhiều dấu vết của sách vở nhà trường thiêng liêng, trong trẻo, đầy tin cậy.

Anh tin rằng, trong cuộc đời này, khi một tiếng gọi cất lên thì bao giờ cũng có tiếng thưa, không tiếng gọi nào lại rơi vào im lặng đáng sợ cả. Nếu anh lên tiếng gọi òa, thì:

*Bờ xa lúc nào cũng có tiếng người ơi
Tiếng đất nước cất lên cùng sóng vỗ
Nghe quen rồi mà mắt cứ rưng rưng
(1968)*

Những năm ấy buồn vui riêng của mỗi người đều hòa trong tình cảm chung của cả đất nước. Trong lòng nhà thơ trẻ, cũng như nhiều bạn viết trẻ khác, chưa thấy và chưa biết những gì gọi là nghịch cảnh. Sự từng trải cá thể, những chiêm nghiệm cá nhân chưa có ở Lưu Quang Vũ lúc này. Anh yên tâm với cái chung và phần đấu để hòa nhập, để được tan mình vào toàn thể.

Phần thơ Hương cây của Lưu Quang Vũ đã được bạn đọc hồi ấy yêu mến không phải vì những khám phá chân lý đời sống mà chủ yếu vì *những cảm xúc tươi trong, tin cậy của anh, đặc biệt vì một giọng thơ rất đắm đuối*. Đắm đuối đó là một đặc điểm của suốt đời Lưu Quang Vũ. Vui hay buồn, tin cậy hay hoang mang... bao giờ anh cũng đắm đuối: Đặc điểm này ít thấy ở các nhà thơ khác.

Hình như từ sau Cách mạng Tháng Tám 1945, thơ Việt Nam ta chuộng sự tinh táo, chắc khỏe, giàu chất liệu cụ thể của đời sống công nông binh, các nhà thơ thường sử dụng bút pháp hiện thực sáng rõ. Thơ có ít mê đi. Giọng thơ còn mang nhiều sự đăm đũi, trong kháng chiến chống Pháp, có lẽ chỉ thấy ở Nguyễn Đình Thi trong tập Người chiến sĩ và Quang Dũng. Ngay Xuân Diệu nổi tiếng về say đắm ở giai đoạn trước, giờ đây cũng tỉnh táo nhiều, anh chủ trương chân chân chân thật thật thật. Vào những năm sáu mươi, một vài nhà thơ có uy tín đã bắt đầu kêu lên: thơ cần phải mê hơn. Mỗi người tìm một cách để mê. Có người mê và mộng hơn, nhưng còn nhiều người chưa mê được nên cái giọng say đắm, đăm đũi của Lưu Quang Vũ lúc ấy rất được mến chuộng. Những câu thơ của anh được nhà phê bình Hoài Thanh, vốn là người rất sành với cái mê đắm của thời Thơ mới trích khen đều là *những câu thơ kết tinh sự đăm đũi*. Tìm ra những yếu tố cấu thành cái chất đăm đũi này cũng là cách tìm ra bản chất thi pháp Lưu Quang Vũ.

Lưu Quang Vũ đăm đũi không chỉ ở cách nói, ở thủ pháp diễn đạt mà còn ở cái cách cảm thụ đời sống của anh. Anh cảm thụ bằng cảm giác. Vốn nhạy cảm, anh nắm bắt thực tại bằng giác quan rất tinh tế và phong phú. Tôi có ấn tượng chính cảm giác là hạt nhân đầu tiên của cảm hứng thơ Lưu Quang Vũ. Cảm giác gọi những ý thơ tuôn chảy. Tứ thơ như tự hình thành trong quá trình cảm thụ. Đọc thơ Lưu Quang Vũ ít thấy dấu vết của bố cục, cảm hứng liền dòng ào ạt, đầy ắp hình ảnh, ảnh thực và ảnh ảo, hiện thực và tưởng tượng, sách vở và đời sống hòa quyện thúc đẩy nhau trong các câu thơ dồn dập ở các bài thơ dài: *Tiếng Việt, Viết cho em từ cửa biển; Đất nước đàn bầu...* rất dễ nhận ra đặc điểm này. Cảm hứng ấy đã tạo nên cái đăm đũi của thơ. Anh viết như trong một cơn say, như sự nhập đồng bất chấp cực đoan và phi lý trong chi tiết. Thế giới trong thơ anh là thế giới của tưởng tượng. Giàu tưởng tượng nên mới mê đắm, mới thành đăm đũi. Trong thơ anh có cả cánh buồm đen của tên cướp biển, có ngọn lửa bập bùng người Âu Lạc múa

trên châu thổ sông Hồng còn nguyên nếp phù sa. Có những đoạn thơ anh làm mê lòng ta như cổ tích. Tôi nghĩ đây chính là dấu ấn của năng khiếu thơ:

*Trung Hoa của tuổi thơ
Tiếng ngựa hí đêm khuya
Đoàn xe Chiến Quốc đi trong tuyết
Rũ rượi tóc râu, đao thương sáng quắc
Nào bạt thanh la xứng xoàng
Dữ tợn mà sâu thương
(Trung Hoa, viết năm 1974)*

Đảm đỏi là bản sắc cảm xúc của Lưu Quang Vũ. Nó tạo nên sức lôi cuốn ma quái ở thơ anh và cũng tạo nên lẩn vặt và cho đời anh. Anh sống như đuổi theo những yêu thích của lòng, đáp ứng những nhu cầu ở bên trong, ít đếm xỉa tới những quy ước của ngoại cảnh. Mãi mơ mộng với đại dương nên có khi, anh đã mắc cạn ngay ở một lạch sông đào. Lưu Quang Vũ đã trải qua những năm tháng lao đao ngay ở tuổi thanh niên: ra bộ đội, nghề ngỗng chưa ra sao, xin mãi không được việc làm, hạnh phúc gia đình tan vỡ, con thì nhỏ, cuộc chiến tranh chống Mỹ ngày càng ác liệt. Những tiêu cực xã hội bắt đầu phát sinh. Anh lúng túng không phải chỉ vì nghèo mà chủ yếu vì hướng đi. Cảnh ngộ của anh là riêng biệt, nó không đại diện gì cho cả thế hệ thanh niên lúc đó do vậy những cảm nghĩ của anh khi ấy có thể ít đại diện cho thời cuộc, có thể không tiêu biểu cho số đông nhưng đích thực nó là nỗi lòng của một người. Nỗi lòng đó đã được diễn đạt chân thành bằng một nghệ thuật thơ nhuần chín. Đây là giai đoạn sáng tác khá đặc biệt trong đời thơ Lưu Quang Vũ, chỉ khoảng hai năm, quãng 1971- 1972, nội dung khác với giai đoạn trước và cũng khác với giai đoạn sau. Giai đoạn này tâm hồn anh như già đi trong những nhận thức đau buồn về đời. Quả thật, hai mươi hai bài trong Cuốn sách xếp lầm trang mang rất nhiều dẫn vật, nhiều nghĩ ngợi chiêm nghiệm, có phần đấu và cũng có thất vọng. Trong giọng điệu chung phần khởi tự hào, cổ động đánh giặc hồi ấy tập thơ này quả có lạc điệu. Đây là thơ được viết ra do một thúc bách nội tâm, từ cảnh ngộ cá

thể của mình. Sự thành công của Lưu Quang Vũ bắt nguồn từ lẽ đó. Chúng ta đọc thơ cũng có sự cảm thông, đừng máy móc cào bằng, đòi hỏi thơ của ai cũng phải có một công dụng tức thì với xã hội. Thơ hay bao giờ cũng có công dụng, nhưng đây là một công dụng xa, giúp cho sự hình thành nhân cách con người. Nhân cách hình thành từ những chiêm nghiệm. Thơ Lưu Quang Vũ giai đoạn này rất nhiều chiêm nghiệm. Anh nhìn và khái quát việc đời trên cảnh ngộ của anh. Anh thấy cuộc đời lúc đó sao lộn xộn như cuốn sách xếp lăm trang: chuyện đời trai gái tự tình lẫn với chuyện chia gia tài, chuyện án mạng, rồi lại sa mạc Gôbi, phu nhân đa tình, gián điệp triết gia, lái bò, số học... Có thể có một chút bi quan quá sớm, nhưng cũng đã thấy một cái gì như linh cảm trước thời cuộc. Mười bảy năm sau những chủ đề này sẽ trở lại trong kịch Lưu Quang Vũ cố nhiên chín chắn hơn, chùng mực hơn, nhưng rõ ràng nó đã được định hướng từ ngày ấy. Cái mạnh của hiện thực đã ngự trị khá sớm trong nhà thơ mơ mộng này. Mùi lá bưởi lá chanh nên thơ sẽ không bao giờ còn quay về tô điểm cho cái hiện thực dữ dằn của chiến tranh nữa. Lưu Quang Vũ đã mang một cái nhìn khác và tìm mọi chất thơ hoàn toàn khác với giai đoạn trước của anh và khác với cả khuynh hướng chung của cả nền thơ. Thay vì sự ngọt ngào ca ngợi, là sự chất vấn rất bông:

*Những tuổi thơ không có tuổi thơ
Những đôi mắt tráo trơ mà tội nghiệp
Chúng ăn cắp, đánh nhau, chửi tục
Lang thang hè đường tàu điện quán bia
Những bông hoa chưa nở đã tàn đi
Những cành cây chưa xanh đã cỗi*

...

*ào mọi người có thể đứng dưng
Nhìn em đi trên đường tối
Mọi người đều có tội
Trước tuổi thơ đã chết của em.
(Những tuổi thơ, 1971)*

Những điều trông thấy đã làm kết đọng trong lòng Lưu Quang Vũ một nỗi buồn ám ảnh, không dễ nguôi ngoai. Liên tưởng của anh, anh vốn giàu tưởng tượng, càng đắp thêm vào những cái, gọi bằng từ bây giờ là tiêu cực, một sắc độ bi thương hơn nữa. Có lúc anh đã chạm vào bế tắc:

*Có những lúc tâm hồn tôi rách nát
Tôi biết làm gì, tôi biết đi đâu!*

Anh luôn luôn băn khoăn một câu hỏi Con người là gì đối với nhau. Sách vở đã dạy: Người với người là bạn. Thơ Tố Hữu cũng đã viết: Người yêu người sống để yêu nhau. Có nên tin ở mắt mình không hay tin theo niềm tin có sẵn. Nhiều nhà thơ hồi ấy đã chọn cách thứ hai, tiện và lợi. Nhưng cũng không ít người đã chọn cách thứ nhất. Đau trong tâm hồn hơn, có khi còn khổ cả thân xác, nhưng nó đã có thơ đích thực và với thời gian, những thơ này sẽ có ích thực sự, nó giúp vào sự hình thành những nhân cách lương thiện, vị tha. Cho nên khoan hãy lên án Lưu Quang Vũ khi thấy anh quá tuyệt vọng, tuyệt vọng đến hư vô chủ nghĩa. Độ lượng một chút sẽ thấy cái tuyệt diệu của thơ trong sự nâng đỡ của con người.

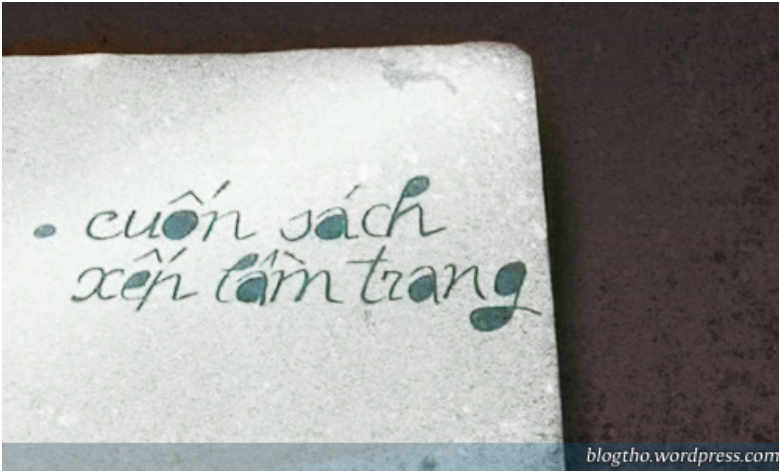
Trong vài năm ấy, Lưu Quang Vũ đã thấy được nhiều điều. Anh nhận thức xã hội sâu lên nhiều, nhất là anh nhận thức được chính anh, anh khám phá ra anh. Nỗi buồn của anh đi từ cảnh ngộ của anh nhưng ý nghĩa của nó lớn hơn nhiều. Trong nỗi buồn ấy, thấy được số phận của dân ta và của con người nói chung.

*Tôi khao khát yêu người
Mà không sao yêu được*

Lời tự thú bi quan đó là một cách đấu tranh cho vẻ đẹp con người:

*Điều anh tin không có ở trên đời
Điều anh có không giúp gì ai được
Gương mặt em chỉ còn là kỷ niệm
Mỗi tình xưa anh cũng đã quên rồi.*

Trong lời than tuyệt vọng này bạn có đọc thấy một sự trưởng thành không? Những câu thơ buồn này đã có sức nâng đỡ những ai buồn cùng cảnh. Nhận ra cái vô tích sự của mình là bắt đầu để thành có ích. Tôi không thấy những câu thơ đặc chí về mình lại có thể nâng người ta lên được. Cái hay trong thơ Lưu Quang Vũ giai đoạn này có cái lắt léo như vậy.

Cuốn sách xếp lăm trang – Tập thơ trong những năm đau xót và hy vọng của Lưu Quang Vũ

Đây là chưa nói tới một bước tiến dài về nghệ thuật thơ so với Hương cây. Tôi cho rằng **đây là điểm đỉnh trong nghệ thuật thơ Lưu Quang Vũ**. Sau này anh viết vui hơn, ấm áp hơn nhưng không tài hơn. Vốn hào hoa phóng túng trong ngôn từ nhưng lúc này Lưu Quang Vũ lại tìm đến sự giản dị, câu thơ bớt nhiều tính từ, thích dựng lại việc cụ thể. Cái tài của anh là ở chỗ từ những việc, những vật cụ thể anh làm bật lên được một cảm xúc, một nhận thức, một tâm trạng vốn rất khó diễn đạt khó nắm bắt:

*Những chiếc xe tăng đi qua
Những khẩu súng đi qua
Những người lính đi qua
Chẳng có gì cùng ta ở lại
(Mặt trời trong nước lạnh, viết 6-1972)*

Năm 1972 là năm chiến sự diễn ra ác liệt. Trong bốn câu thơ tôi trích, ba câu trên là ba việc thông thường của thời chiến, nhưng đến câu thứ tư bỗng làm rung chuyển chúng ta và chúng ta cảm thấy hết cái sức nặng của chiến tranh. Chẳng có gì cùng ta ở lại, đâu phải chỉ nói đến xe tăng, người lính, súng ống, còn nhiều thứ lớn lao hơn nữa. Lưu Quang Vũ từ một hoàn cảnh riêng của mình, đã lắng nghe được bản kết toán chiến phí mà đến nay nhiều người mới biết. Anh hiểu cái giá của những ngày cô đơn. Nỗi cô đơn của anh người ngoài không thấy, nhưng anh ý thức nó rất sâu và diễn đạt được tận cùng:

*Tôi là đứa con cô đơn ngay khi ngồi cạnh mẹ
Thằng bé lẻ loi giữa lớp học ồn ào
Bàn chân hồ nghi giữa đường phố xô xao.
(Mấy đoạn thơ, viết 1971)*

Cô đơn và hồ nghi hết thầy, không biết nương tựa vào đâu. Muốn khát khao yêu người thì không sao yêu được. Muốn nương tựa vào tình yêu thì tình yêu tan vỡ.

Những kỷ niệm tuổi thơ mà cách đó vài năm anh hay chỉ chút quay về, bây giờ cũng không đủ an ủi anh nữa. Có lúc lòng anh thật hoang vắng thật rêu phong, cõi lòng của một người mới ngoài hai mươi tuổi. Mang cõi lòng ấy nhìn đổ vỡ chiến tranh. Lưu Quang Vũ có những câu thơ thật ấn tượng:

Hạt mưa đen rơi trên ô kính vỡ

Sao hạt mưa có màu đen. Ai biết? Chỉ biết nó gợi tro than, loạn lạc, ly tán.

Có lúc anh như kẻ bất đắc chí, cười khóc thảng thốt, nói năng văng mạng, rồi lại ngồi lặng xót xa. Thơ Lưu Quang Vũ lúc này có một sức chứa nội tâm rất lớn. Anh đã giúp cho chúng ta thấy một phía khác của chiến tranh,

cái phía mà - vì cần cố động cho chiến đấu - cả nền thơ đã phải nén lại và giấu đi. Ngày nay chiến tranh đã qua đi, kẻ thù cũ đang thành bè bạn mới, đọc lại những dòng thơ Lưu Quang Vũ chúng ta càng hiểu cái giá của tự do sau độc lập mà dân tộc đã phải trả. Thắng một cuộc chiến với Mỹ, đâu phải chuyện nhẹ nhàng. Chúng ta đã đọc những tổn thất về người về của, giờ đây chúng ta đọc thêm những tổn thất của tâm trạng. Và chúng ta hiểu rằng trong cõi người này, những vui buồn thật đa dạng. Trước một sự kiện, có thể có nhiều tâm trạng. Ngay một dạng thức tình cảm cũng mang nhiều sắc thái khác nhau, trái ngược nhau. Trong một bài thơ mang cái tên rất dài Đêm đông chí uống rượu với bác Lâm bác Khánh nói về những cuộc chia tay thời loạn, các nhân vật gọi nhau bằng bác ấy đều chưa quá ba mươi tuổi và hình như lúc ấy họ đều không biết uống rượu. Lưu Quang Vũ chưa lúc nào nghiện rượu. Anh thích cái tư thế ngang tàng của các ông rượu và đọc được ở đấy những nỗi niềm thảng thốt xót đau của những cõi lòng bỏ ngõ:

*Tối đen thành phố đêm lưu lạc
Máy bay giặc rít ở trên đầu
Ba đĩa da vàng ngồi uống rượu
Mặt buồn như sỏi dưới hang sâu
Chúng mình không có bom nguyên tử
Chỉ có thuốc lào hút với nhau.*

Lưu Quang Vũ thuộc loại người chỉ tin ở mắt mình, chỉ tin ở lòng mình. Mắt anh thấy một hiện tượng nào làm tim anh đau nhói anh đều viết thành thơ. Còn cái hiện tượng ấy là cá biệt hay phổ biến, là bản chất hay không bản chất anh dành cho các nhà lý sự kết luận. Anh muốn được trung thành với tình cảm nguyên sơ của mình. Một chiều cuối năm 1972, không biết xuất xứ do đâu mà anh viết:

*Cuộc chém giết lặng dần
Các dũng sỹ thân tàn ma dại
Đập nát những cây đàn quý
Ngồi nướng thịt cóc ăn*

*Con mèo đi hai chân
Kêu lên tiếng trẻ khóc.
(Chiều cuối, viết 11-1972)*

Chiến tranh lúc ấy đang căng và không ai biết bao giờ nó kết thúc. Những câu thơ này chỉ là dự cảm hậu chiến. Đến nay, sau hơn mười năm chiến tranh kết thúc nhưng dự cảm ngỡ như quái gỡ ấy không phải là không có lý.

Nhiều nhận xét: Lưu Quang Vũ hay khinh bạc, thích giễu người. Quả có vậy thật, nhưng nếu ta lắng nghe chút nữa trong thơ anh, hình như khinh bạc chỉ là vỏ bọc nổi lòng ấy. Thông thường ai có nỗi niềm sâu sắc thường hay che giấu, nhất là khi nỗi niềm ấy quá khác biệt với cái đa số. Lại là người hay giễu sự "trang trọng" của những "đau khổ vĩ đại", Lưu Quang Vũ càng không muốn mình thành đề tài hài hước. Xót đau che giấu bằng cười cợt. Lưu Quang Vũ đang giao tiếp với mọi người kia là một Lưu Quang Vũ được quy ước. Chính vì vậy anh mới thấy cô đơn ngay khi ngồi cạnh mẹ. Chính vì vậy khi đọc những bài thơ chưa in này của anh tôi mới có cảm giác như gặp một Lưu Quang Vũ khác. Lưu Quang Vũ ấy nói với con, lúc ấy cháu lên hai:

*Con ơi con hãy tha thứ cho cha
Cha chẳng thể nào sống cùng mẹ được
Đời cha nặng gắt
Mẹ con cần suốt mát của đồng vui
Con khôn lớn trên đời
Hãy yêu thương mẹ
Và hãy hiểu cho cha.*

Đó là lòng cha của ngàn đời và cũng là của tình cảnh riêng Lưu Quang Vũ. Giọng thơ, ý thơ dễ dàng, trần trọng, biết mình, biết người. Tôi chắc cháu Lưu Minh Vũ đọc lại những dòng này sẽ hiểu và vô cùng thương nhớ bố. Bài thơ Lưu Quang Vũ khóc thương khi cha anh qua đời, rồi những bài sau này anh viết tặng Xuân Quỳnh cũng trong một tâm trạng thành kính và biết ơn. Khinh bạc, giễu cợt không phải là chủ đạo trong tính cách anh.

Nó chỉ là một nét, cái nét dễ bộc lộ sự thông minh ranh mãnh của anh. Sau này Lưu Quang Vũ đã sử dụng song song được cả lòng yêu kính trân trọng, nỗi xót đau bằng hoàng cung với giọng giễu cợt KHINH BẠC TRONG MỘT THỂ LOẠI KHÁC - ĐÓ LÀ KỊCH. Ở ĐẤY, LƯU QUANG VŨ SẼ THĂNG BẰNG hơn, tinh táo hơn và đã được miễn chuộng, được coi là tác giả ăn khách nhất, sung sức nhất. Nhưng tôi vẫn nghĩ với anh, thơ mới là chủ yếu vì nó nói được anh nhiều nhất và cũng nói được chuyện đời nhiều hơn. Có điều tiếng nói của thơ chỉ là những tín hiệu, người đọc phải diễn giải tín hiệu đó thành tiếng nói thường, nghĩa là khám phá cái bề sâu, cái bề xa của tâm trạng để hiểu hiện thực.

Cảm hứng dân tộc, trong tiến trình lịch sử, trong vẻ hùng vĩ của đất đai, trong vẻ đẹp óng ánh của ngôn ngữ và nhất là trong đời sống làm lưng cực nhọc, trận mạc gian lao của người dân là một cảm hứng bền chắc trong thơ Lưu Quang Vũ. Ca ngợi hay phê phán gì, ANH CŨNG YÊU THƯƠNG THÀNH KÍNH, CẢM PHỤC, XÓT XA. Ở mảng thơ này có những nhận thức chặt ra từ sách vở. Nhưng dù từ sách hay từ đời tất cả đều nhuyển vào cảm xúc anh, thành cá tính thơ của anh. Và cái giọng thơ đăm đũi đến mê hoặc đã tạo nên nhiều đoạn thơ lôi cuốn, chất chõng hình ảnh lạ. Trong Đất nước đàn bầu (viết trong năm 1972 và 1983) trí tưởng tượng phóng túng dắt Lưu Quang Vũ đi dọc lại con đường dân tộc đã đi từ hồng hoang đến bây giờ. Cái kỳ ảo hoang sơ. Những riu đá cổ sơ, những hang động khổng lồ, những đồng lửa còn tro tàn sót lại xen với nét trữ tình êm ả của làng mạc thanh bình Hoa móng rồng thơm ngát của những đêm hội làng truyền thống Thấy cô bán rượu ống quần cỏ may, rồi vẻ dữ dội của binh lửa: Bao đèn đài bị đốt thành than - Bao cuốn sách bị quăng vào lửa - Bao đầu người bêu trên cọc gỗ... tạo nên một giai điệu phức hợp làm nền cho sự hình thành nhân cách dân tộc. Lưu Quang Vũ yêu thương và ngợi ca nhân cách ấy. Sự ngợi ca này của anh dễ lẫn vào giọng ca chung của cả nền thơ, nếu anh không biết cá

thể hóa nó. Anh cá thể hóa bằng cảm giác của cái tôi bằng bạc suốt bài thơ và cá thể hóa bằng bút pháp, bởi cái tài hoa của Lưu Quang Vũ có nhiều nét cá biệt. Anh viết rất tạo hình, có lẽ vì anh còn là họa sĩ:

*Những con chim Lạc mở dài
Bay qua vầng trăng lớn
Cánh rừng sẫm tắm hoàng hôn đỏ rực
Cát tiếng kêu hoang dại dưới đêm nồng.*

Đặc biệt là sức gợi từ những chi tiết nhỏ bé đan vào các ý thơ như cái đêm nồng trong bốn câu vừa trích. Một chữ nồng đã phá vào đêm cái hơi hướng nhiệt đới còn nguyên sơ và khung cảnh trở nên phập phồng đầy sự sống. (Nhân tiện cũng nhận xét từ nồng - nồng nàn rất hay gặp trong thơ Lưu Quang Vũ - đó cũng là một chứng tích về kiểu cảm xúc của anh). Từ những bài thơ đầu tay đến những bài cuối cùng, câu thơ Lưu Quang Vũ bao giờ cũng khô gợi, đánh thức vào hồn người đọc những kỷ niệm, những tưởng tượng của riêng họ. Chính đây là chỗ tạo ra chất đảm đối ở thơ anh. Dưới bút anh cảnh sắc bây giờ thường đẹp hơn lên, say đắm hơn lên:

*Những ban mai xanh biếc tiếng đàn bầu
Bà hiền hậu tắm trầu bên chõng nước
Em đi gặt trên cánh đồng cỏ tích
Lúa vàng hoàng chín rực những triền sông.*

Với những bài thơ trong tập *Mây trắng của đời tôi*, Lưu Quang Vũ đã ra khỏi những dẫn vật cô đơn của thời kỳ Cuốn sách xếp lằm trang. Khuynh hướng cảm hứng nổi lại được với Hương cây nhưng chắc chắn hơn... chứa đựng hơn, từng trải hơn. Anh không cực đoan như giai đoạn 1971- 1972, nhưng anh cũng không né tránh những nghịch cảnh chua chát của đời sống. Anh đã viết về nhà nghệ sĩ kịch câm người Pháp Marcel Marceau:

*Anh có nhớ con người đùa bỡn
với cái mặt nạ cười
rồi không sao cười được*

*đau đớn mệt nhoài kiệt sức
tuyệt vọng ôm vai, cái mặt vẫn cười.*

Anh bình giá về nhân dân, ca ngợi tầm vóc vĩ đại hy sinh cao cả của những người dân vô danh và cũng thấy hết những nhược điểm của họ, thấy để xót thương. Đây là một phạm trù khoa học lịch sử, đánh giá thái quá hay bất cập đều không nên. Lưu Quang Vũ đã có cái nhìn biện chứng.

*Người mài mực cho Nguyễn Trãi viết Bình Ngô, người
cùng Quang Trung đi đánh giặc
Quang Trung trên bành voi, người cầm dáo xông lên phía
trước
Quang Trung lên làm vua, người vẽ nhà cày ruộng
Bị lão tướng tuần quát nạt cũng run.*

Đã bao nhiêu tiếng đoạn trường mới cũ cất lên từ đám đông gọi là nhân dân ấy. Ca ngợi dân mà thờ ơ với nỗi khổ của dân ta đã là một thứ sáo rỗng tệ hại của một thời văn chương chúng ta. Lưu Quang Vũ không bị trượt vào vết xe đổ ấy. Đây cũng là một bước trưởng thành của anh so với thời Hương cây. Phải tự thấy, tự nghĩ thì ca ngợi hay âu lo mới có cơ sở mới thuyết phục. Văn chương như áo quần mỗi thời đều có "mốt" của nó. Có mốt "ngợi ca" lại cũng có mốt "xi vã". Lưu Quang Vũ rất biết tâm lý công chúng nhưng anh không lạm dụng, ít nhất là ở thơ. Cùng với năm tháng của đời mình, những biến thiên của đất nước, anh có đổi thay nhiều quan niệm, nhiều cấp độ nhận thức. Những đổi thay ấy đều bắt nguồn từ trong anh.

Anh nghĩ lại về chiến tranh khi làm thơ cho Năm thế giới hòa bình. Giọng thơ bớt đi cái cay đắng rách xé vì anh đã thấy, đã tin hơn vào cái thiện, và vào con người của thế giới này.

Anh bằng lòng và chỉ chút với hạnh phúc đang có. Anh đã lập gia đình. Đã có sự yên ổn trong hạnh phúc và trong nghề nghiệp. Và lại trong sự phát triển của tâm hồn con người, tuổi lớn hơn người ta hãy nghĩ tới những

điều nông gần nhưng thiết thực. Thơ Lưu Quang Vũ về sau bớt đi cái phóng túng ngang tàng nhưng lại thêm được cái ấm áp đời thường rất dễ thân với mọi người:

*Không ôm được cả bầu trời lồng lộng
Nhưng có thể cầm một chùm quả trên tay
Có thể trồng thêm một bóng mát cho ngày
Không tới được một vì sao xa lắc
Nhưng có thể đến trong mùa cấy gặt
Làm thuyền trên sông, làm lúa trên đồng
Làm ngọn lửa hồng, làm tấm gương trong
Và nhận hết niềm vui trên cõi sống.*

Cốt lõi của tình cảm này chính là niềm lạc quan trần thế, là triết lý sống tích cực. Lưu Quang Vũ đã đi qua một chặng đường dài không êm ả gì để tới được nhân sinh quan ấy. Anh đang ở vào giai đoạn chín trong việc khám phá đời sống và sáng tạo. Anh đã tìm đến kịch là nơi có thể phô diễn trực diện hơn những khám phá của anh, là nơi anh có thể đóng góp được tích cực hơn vào việc xây dựng xã hội.

Những bài thơ anh viết ở thập niên 80 như đối nghịch với các bài của thời kỳ 71-72. Nhưng thật ra nó rất liền mạch. Giai đoạn trước đã kiến tạo cho giai đoạn sau. Sức nặng của câu thơ yêu đời được bắt đầu từ câu thơ mất mát. Có mất mát mới biết giá trị của sự có lại:

*Mùa gió mới có em tôi có lại
Bài hát cũ tôi hát cùng đồng đội
Lại dập dờn như gió khắp rừng khuya.*

Lưu Quang Vũ đang sống những ngày đầy hào hứng. Anh viết rất nhiều, năng suất kỳ lạ. Niềm yêu đời tràn trong các câu thơ:

*Ước chi được hoá thành ngọn gió
Để được ôm trọn vẹn nước non này
Để thổi ấm những đỉnh đèo buốt giá
Để mát rượi những mái nhà nắng lửa
Để luôn luôn được trở lại với đời*

Giữa lúc ấy, tai nạn ập đến. Mười hai tập thơ đã dàn ra chưa kịp viết đầy. Đau xót qua rồi không nói lại. Cái gì đáng còn sẽ mãi mãi. Khen chê cũng có thể đổi thay. Điều gì anh tin anh cứ tin. Kinh nghiệm đời anh anh vùi trong những câu thơ, hôm nay chúng ta soi lại, mỗi người thể nghiệm với riêng mình. Tôi viết những dòng này để trò chuyện với anh, trân trọng những gì anh tặng lại chúng ta. Hỏi gì ở anh bây giờ cũng vô nghĩa.

4-1989

Vũ Quấn Phương

“Với cuộc đời, tôi không biến đi đâu cả! Tôi tồn tại” – lời
trong kịch của Lưu Quang Vũ

Mây trắng của đời tôi

Những ngọn lửa vô hình chưa kịp có tên
Dòng nhựa trong cây, mùa xuân trong dòng nhựa
Cơn gió ẩn sau buồm, chân trời sau biển cả
Những nhịp cầu
Nổi hạt cát với ngôi sao
Bánh ăn và giấc mộng
Đưa tôi tới những bến bờ chưa tới được
Vượt khỏi mình, tôi nhập với trăm phương.
Nói lời riêng mà thấu triệu tâm hồn
Sau đêm tối, một ban mai mới mẻ
Đầu ngăn ngủi bùng tia chớp loé
Đủ cho anh nhìn thấy mặt em rồi.

Trên mái nhà, cao vút rừng cây
Trên rừng cây, những đám mây xô giạt
Trên ngày tháng, trên cả niềm cay đắng
Thơ tôi là mây trắng của đời tôi.

Những dòng thơ thao thức khôn nguôi
Những dòng thơ người viết cho người
Trên bãi bể thời gian, tôi viết tiếp
Những dòng thơ như móng tay day dứt
Trên vỏ dưa xanh thắm của mùa hè
Cho kẻ xa nhà mái lá chỡ che
Cho ngưng lại nhịp đồng hồ quên lãng
Sợi dây mỏng nối liền ta với bạn
Và ban mai trong mắt những con gà...

Vườn trong phố

Trong thành phố có một vườn cây mát
Trong triệu người có em của ta
Buổi trưa nắng bầy ong đi kiếm mật
Vào vườn rồi ong chẳng nhớ lối ra.

Vườn em là nơi đọng gió trời xa
Hoa tím chim kêu bàng thưa lá nắng
Con nhện đi về giăng tơ trắng
Trái tròn căng mập nhựa sinh sôi.

Nơi ban mai cỏ ướt sương rơi
Một hạt nhỏ mơ hồ trên má
Hơi lạnh nào ngón tay cầm se giá ?
Suốt cuộc đời cũng chẳng hiểu vì sao...

Nơi đêm khuya vọng lại tiếng còi tàu
Bỗng nhớ xa xôi những miền đất nước
Nơi bài hát lên đường ta hẹn ước
Nơi góc vườn ta để quên chùm hoa...

Nơi vòm lá rì rào xao động cơn mưa
Quả ngọt chín khi mùa ve lại đến
Những chân trời màu hồng những chân trời màu tím
Những ngôi sao bằng bạc cả hoàng hôn.

Nơi lá chuối che nghiêng như một cánh bướm
Cánh bướm xanh đi về trong hạnh phúc
Se sẽ chứ, không cánh bướm bay mất
Qua dịu dàng ẩm ướt cửa làn môi.

Dưa hấu bổ ra thơm suốt ngày dài
Em cũng mát lành như trái cây mùa hạ
Nước da nâu và nụ cười bỡ ngỡ
Em như cầu vồng bảy sắc hiện sau mưa.

Đến bây giờ đánh giặc anh đi xa
Nhìn lại mảnh vườn xưa thấy hẹp
Biết bao điều anh còn chưa nói được
Rối rít trong lòng một nỗi em em.

Rừng rậm đèo cao anh đã vượt lên
Theo tiếng gọi con tàu ngày bé dại
Vườn không níu được bước chân trở lại
Nhưng lá còn che mát suốt đường anh.

Mảnh vườn em vẫn là mảnh vườn xanh
Nơi ban đầu lòng ta ươm tổ mật
Nơi ta hái những chùm thơ thứ nhất
Nơi thu sang mây trắng vẫn bay về.

(1967)

Mùa gió

Biết chẳng em đã sang mùa gió lộng
Bốn hướng trở mình lạnh chuyển không gian
Những lá lớn của mùa hè đã rụng
Chạm nhau xạc xào trên bãi tối mênh mang

Giấc mơ lạ về theo cơn gió lạ
Cơn gió quen thắm thĩ giấc mơ quen
Cầm tay nhau run rẩy cả trời đêm
Trong mắt ướt một vì sao thoáng hiện

Em có thấy những hồ xa vụt biến
Những con đường, những nhà cửa rung rinh
Em có nghe đất trời đang náo động
Như tình em nổi gió giữa hồn anh
1968

Bầy ong trong đêm sâu

Tâm hồn anh dẫn vật cuộc đời anh
Thắp một ngọn đèn hồng như ánh lửa
Đêm sâu quá, đêm nào biết ngủ
Chỉ có con người đến ngủ giữa đêm thôi
Mà có ngủ đâu, người ta đợi mặt trời
Đợi lâu quá nên để cơn mơ chờ đợi vậy
Con ong vàng bé nhỏ đến tìm em
Con ong xanh có đôi mắt đen
Con ong trắng bơ vơ trong tổ vắng
Con ong đỏ là con ong thơ thần
Bay đi tìm hương nhụy mất từ lâu
Đã chết rồi ơi chú ong nâu
Để hoa rụng mùa thu thương nhớ bạn
Anh là con ong bay giữa trời lặn đặng
Trời đêm dài chẳng có một ngôi sao
Em ở đâu em ngủ phương nào
Môi em thở những điều gì khe khẽ
Em đang gần hay em xa thế nhỉ
Đến bất ngờ loá nắng giữa lòng đau
Anh có hẹn đâu, anh chả nói câu nào
Anh chỉ buồn thôi, em chỉ buồn thôi, ai biết?
Tóc em dài như một ngày mỗi một
Em đợi chi anh em cần chi anh?
Anh đợi chờ em, không đợi sao đành?
Đêm như biển không bờ bóng tối rất thăm sâu
Đời cũng giống như biển kia anh lại giống con tàu
Tàu anh đi đi hoài trên biển vắng
Mong tìm được một bóng hình bè bạn
Đến bây giờ anh mới gặp tàu em
Anh mở gió tâm hồn cho buồm thắm kéo lên
Ai ngờ tàu em lại là tàu cướp biển
Em cướp hết cuộc đời anh, em lấy hết
Trói anh vào cột buồm của tình yêu
Bão táp nổi lên, chóp giạt, tàu xiêu

Em đứng đó, hỡi hùng, ngơ ngác
Anh cũng thương em suốt đời trên sóng nước
Cướp được tàu anh tưởng có ngọc vàng
Ngờ đâu chỉ là ván nát sàn hoang
Còn trơ lại hồn thơ tai ác quá
Nhưng thôi em ơi đây chỉ là lời ru trong giấc ngủ
Anh thương em đây anh lại êm đềm
Làm con ong vàng đến ngủ giữa tóc em
Con ong xanh có đôi mắt đen
Con ong trắng là con ong thương nhớ
Con ong đỏ chính niềm tin ấp ủ
Còn hạnh phúc cuối cùng là tiếng hát chú ong nâu..

Mắt của trời xanh

Tóc của đêm dài, mắt của trời xanh
mắt của phương xa, tay của đất nâu lành
người yêu như lửa và như lụa
bản nhạc ngày xưa, con tàu xứ lạ
Nắng cuối mùa đông, hoa chớm thu...
Bánh xe lăn bờ biển cát bao la
con ve xanh mưa rào ướt đầm
đôi mắt to nóng bỏng
nói chi lời tàn nhẫn để anh đau?
Ru em bên bờ sâu
lòng đêm rừng thăm thẳm
mặt trời - chiếc mũ vàng chói sáng
nghiêng một ngày xuống ngủ ở vai em
Anh muốn làm cánh cửa để em quên
ngọn gió nhỏ trên trán em kiêu hãnh
làm cốc nước em cầm trưa nắng gắt
làm con đường quen thuộc để em qua
Vì em, anh viết những bài thơ
gương mặt ấy không gì thay được cả
mặc ai bảo tình yêu giờ đã cũ
như vầng trăng như ngọn thủy triều...
Anh vẫn dựng ngôi nhà theo quy luật của tình yêu
chẳng cần những lâu đài lạnh giá
chỉ tin nơi nào có em đến ở
chỉ sống bằng hơi thở của em thôi.

Anh chỉ sợ rồi trời sẽ mưa

Anh chỉ sợ rồi trời sẽ mưa
Xoá nhoà hết những gì em hứa
Mây đen tối trời chẳng còn xanh nữa
Nắng không trong như nắng thửa ban đầu
Cơn mưa rào nổi trận mưa ngâu
Xoá cả dấu chân đi về thửa ấy
Gối phai nhạt mùi hương bối rối
Lá trên cành khô tan tác bay

Mưa cướp đi ánh sáng của ngày
Đường chập choạng trăm mối lo khó gỡ
Thức chẳng yên dờ dang giấc ngủ
Hạnh phúc con người mong manh mưa sa
Bản nhạc ngày xưa khúc hát ngày xưa
Tuổi thơ ta là nơi hiền hậu nhất
Dẫu đường đời lắm đổi thay khó nhọc
Tựa đầu ta nghe tiếng hát ru nhau
Riêng lòng anh anh không quên đâu
Chỉ sợ trời mưa đổi mùa theo gió
Cây lá với người kia thay đổi cả
Em không còn màu mắt xưa
Anh chỉ sợ rồi trời sẽ mưa
Thương vườn cũ gãy cành và rụng trái
Áo em ướt để anh buồn khóc mãi
Ngày mai chúng mình ra sao em ơi...

Mưa

Em đứng bên anh nũng nàn mùa hạ
Chưa kịp lời tình tự
Trời đã òa cơn mưa
Vườn run lên trong nước mắt trẻ thơ.
Mắt em ướt nhòa sung sướng
Nước rửa sạch bụi đường trên trán
Tóc hóa thành dòng suối màu đen
Những chậu thau đồng lạnh cạnh dưới hiên.
Những mái tôn ào ào nước dội
Trẻ hò reo, xe bóp còi inh ỏi
Đường thành sông nước xiết trôi băng
Những cánh hoa kim phượng như những chiếc thuyền
vàng.

Chở niềm vui đơn sơ, kỳ lạ
Mưa rộng dài xóa những nỗi lo riêng
- Thôi anh đừng nói với em anh đừng nói với em
Về hạnh phúc khó khăn về đường dài xa ngái
Đừng dò hỏi tương lai đừng dẫn đo e ngại
Đừng thổ lộ yêu thương đừng nhắc chuyện xa xưa
Anh hãy nghe tiếng mưa tiếng mưa tiếng mưa
Trên những cánh đồng đất nâu tươi tắn
Ướt đẫm cả tiếng cười ướt đẫm cả lưỡi cày cả hạt ngô
mầm mạ...

Các tường nhà trong một sắc áo chung
Chùm vải sẽ sai quả mận sẽ hồng
Cửa kính ướt sẽ thành gương trong trẻo
Tất cả sẽ giản đơn, chân thành, dễ hiểu
Trên đất đai từng đau khổ của ta

Em đưa tay hứng những hàng mưa
Bàn tay như đài hoa như búp lá
Thôi anh đừng nhìn em đừng nhìn em nữa
Em hiểu điều gì đã gắn bó đôi ta

Em hiểu điều gì...
Ôi tiếng mưa tiếng mưa...

Tiếng Việt

Tiếng Việt gọi trong hoàng hôn khói sẫm
Cánh đồng xa cò trắng rủ nhau về
Có con ghé trên lưng bùn ướt đầm
Nghe xạc xào gió thổi giữa cau tre.

Tiếng kéo gỗ nhọc nhằn trên bãi nắng
Tiếng gọi đò sông vắng bến lau khuya
Tiếng lựa xé đau lòng thoi sợi trắng
Tiếng dập dồn nước lũ xoáy chân đê.

Tiếng cha dặn khi vun cành nhóm lửa
Khi hun thuyền, gieo mạ, lúc đưa nô
Tiếng mưa dội ào ào trên mái cọ
Nón ai xa thăm thẳm ở bên trời.

"Đá cheo leo trâu trèo trâu trượt"
Đi mòn đường dút cỏ đợi người thương
Đây muối mặn gừng cay lòng khế xót
Ta như chim trong tiếng Việt như rừng.

Chưa chữ viết đã vẹn tròn tiếng nói
Vầng trăng cao đêm cá lặn sao mờ
Ôi tiếng Việt như đất cày, như lựa
ống tre ngà và mềm mại như tơ.

Tiếng tha thiết nói thường nghe như hát
Kể mọi điều bằng riu rít âm thanh
Như gió nước không thể nào nắm bắt
Dấu huyền trầm, dấu ngã chêngh vênh.

Dấu hỏi dựng suốt ngàn đời lửa cháy
Một tiếng vườn rợp bóng lá cành vươn
Nghe mát lịm ở đầu môi tiếng suối
Tiếng heo may gợi nhớ những con đường.

Một đảo nhỏ xa xôi ngoài biển rộng
Vẫn tiếng làng tiếng nước của riêng ta
Tiếng chẳng mất khi Loa thành đã mất
Nàng Mỹ Châu quý xuống lạ cha già

Tiếng thao thức lòng trai ôm ngọc sáng
Dưới cát vùi sóng đập chẳng hề nguôi
Tiếng tủi cực kẻ ăn cầu ngủ quán
Thành Nguyễn Du vắng vắng nỗi thương đời.

Trái đất rộng giàu sang bao thứ tiếng
Cao quý thâm trầm rục rỡ vui tươi
Tiếng Việt rung rinh nhịp đập trái tim người
Như tiếng sáo như dây đàn máu nhỏ

Buồm lộng sóng xô, mai về trúc nhớ
Phá củi lộng vờ vợ cánh chim bay
Tiếng ghen ngào như đời mẹ đắng cay
Tiếng trong trẻo như hồn dân tộc Việt.

Mỗi sớm dậy nghe bốn bề thân thiết
Người qua đường chung tiếng Việt cùng tôi
Như vị muối chung lòng biển mặn
Như dòng sông thương mến chảy muôn đời.

Ai thở trước nói những lời thứ nhất
Còn thô sơ như mảnh đá thay rìu
Điều anh nói hôm nay, chiều sẽ tắt
Ai người sau nói tiếp những lời yêu?

Ai phiêu bạt nơi chân trời góc biển
Có gọi thăm tiếng Việt mỗi đêm khuya
Ai ở phía bên kia cầm súng khác
Cùng tôi trong tiếng Việt quay về.

Ôi tiếng Việt suốt đời tôi mắc nợ
Quên nổi mình quên áo mặc cơm ăn
Trời xanh quá, môi tôi hồi hộp quá
Tiếng Việt ơi, tiếng Việt ân tình.

Nơi ấy

Ở nơi ấy có một đôi mua tím
Có con đường đất mịn mát chân đi
Ở nơi ấy có một rừng bưởi chín
Có người em bé nhỏ ngóng ta về.

Tia nắng hạ sáng bừng trên lá cọ
Chim chào mào ăn hạt dẻ mùa thu
Rơm khô ủ những quả hồng chín đỏ
Ngọn gió chiều, hoa nở trắng như mưa.

Ở nơi ấy, suối thành sông mùa lũ
Xuyên qua rừng, ngập ướt cả bờ lau
Đèn nhựa trám tinh mơ em nhóm lửa
Sương mịn mù trước cửa, thấy em đâu.

Gương mặt ấy, nụ cười bên lửa thắp
Quả doi rừng trong nón để phần nhau
Ở nơi ấy vị măng vầu chẳng đắng
Củ sắn lùi ống nứa vẫn thơm lâu.

Hoa chẳng sớm và trái không quá muộn
Xuân không nhanh và đông chẳng kéo dài
Mỗi khóm lá một hương rừng bí mật
Nắng dong vàng thung lũng tiếng ong bay.

Tôi đã đi bao đường xa tí tắp
Bao mùa đông mùa hạ đã trôi qua
Bao cửa bể, xóm thôn, thành phố rộng
Một vùng quê nơi ấy ngỡ phai nhoà.

Nếu em biết những gì tôi đã sống
Những buồn vui tôi đã có trong đời
Nếu em biết bây giờ tôi khác lắm
Buổi cùng em kiếm củi ven đồi ?

Người ta bảo: cả em giờ cũng khác
Đã con bông, con dặt, nhớ chi tôi...
Có sao đâu: trái mùa thu vẫn thắm
Mây mùa thu vẫn trắng những chân trời.

Nếu em biết rằng tôi, tôi vẫn nhớ
Vẫn là con suối lũ của rừng xưa
Con tu hú dưới lùm hoa chuối đỏ
Ngọn lửa hồng em ủ giữa chiều mưa ?

Vẫn nguyên vẹn những hoa rừng thơ dại
Đã dạy tôi biết chia ngọt sẻ bùi
Vầng trăng lớn mọc lên từ phía ấy
Ngọn gió rừng vẫn thổi giữa hồn tôi.

(1980)

Vân thơ tình viết về một người đàn bà không có tên

Khi em ngẩng đầu lên, anh biết đêm đã xuống,
Gió thổi qua biển lớn và mưa rơi trên những vòm lá rậm

Khi em mỉm cười,
anh biết những bông hoa nở cánh trong im lặng,
lũ trẻ nhảy đùa trên phố sớm

Khi em để tay lên chốt cửa,
giọt ánh sáng chập chờn trong trí nhớ,
anh thấy lại chiếc găng cũ quên nơi tủ áo
chuyến tàu dài đi ngang thị trấn cũ
ở đó thẳng bé trong anh chờ mong mùa hạ đến

Khi em tìm nắm ngón tay anh,
đầy thất vọng nảy sinh dòng nhựa mới
Khi em nhắm mắt lại,
Anh biết có những con ngựa hoang đang đi trên đồng cỏ

Khi em tựa xuống vai anh,
Lúa gặt về nóng rực,
Con gái con trai hát trên lưng đồi nắng
mật độ tràn trên suối đất thơm

Khi em quay mặt đi,
Tóc loà xoà gáy lạnh,
Anh biết đâu kia còn những giọt nước mắt
nổi đau buồn xói lở những dòng sông

Khi em ra đi, anh biết có con đường đang dẫn về phía trước
Khi em soi vào tấm gương, anh biết cuộc đời ta là một
dấu hỏi dài

Em sang bên kia sông

Em sang bên kia sông
những ngày mưa dăng đặc
hạt cỏm xanh như ngọc
se dần trong lá sen

Có muộn lằm không em
Ngày qua không trở lại
Bên kia vùng Thạch Bàn
Trong mưa và trong khói
những ngả đường lầy lội
em đi em nghĩ gì?

Đã qua cả mùa hè
chờ em em chẳng tới
hết mùa thu ngẩn ngui
bây giờ đông đã sang

Trách chi lòng em quên
điều anh chưa nói được
một tình yêu vô vọng
có giúp gì em không?

Sớm nay em sang sông
guốc mòn trên vũng lội
em bao giờ cũng vội
mưa đầy trời thế kia

Gió bắc đã tràn về
Em có mang áo ấm
Mưa loang tờ giấy mỏng
Có nhắc gì đến anh?

Em đi xuống Bát Tràng
Nhìn lò nung lửa thắm
Lòng anh như men rạn
vỡ trên bình gốm nâu
đường trơn em hay vấp

Đừng trách anh nhắc nhiều
nếu thấy chẳng cần nhau
lời anh đừng nhớ lại...
nhưng nếu lòng thương yêu
đừng quên anh vẫn đợi

Vừa mong vừa sợ hãi
gặp nhau rồi ra sao
lá sấu rụng ào ào
nước dâng đồng bãi ngập
cầu đông, chiều tối lạnh
biết em về kịp không?

Gửi một người bạn gái

Ta lớn lên cửa sổ thay màu
Nghe tiếng chim không thấy mùa nắng nữa
Con thuyền giấy nát nhàu sau trận gió
Thành phố nghèo hơn và cũng buồn hơn.

Mưa không mơ hồ mà tàn nhẫn từng cơn
Quyển sách cũ bài thơ nhoè nét chữ
Em đã tin trời xanh ngoài cửa sổ
Trời đen sẫm cửa sập nát vai em.

Tưởng hoa hồng là hương của đêm
Hoa đã rụng và em không khóc được
Những câu hỏi ban đầu đơn giản nhất
Ngỡ giải đáp rồi nay vẫn xé lòng em.

Trang sách tình yêu có ngôi sao lên
Không giống với cuộc đời thô bạo
Vì ta lầm đường hay vì trời nổi bão
Thương bạn bè ngỡ ngác ngóng tin nhau.

Ngày xưa anh có hẹn hò đâu
Thư em viết anh chẳng hề đáp lại
Em nông nổi như một dòng suối chảy
Tin bình minh nhưng chỉ gặp sương chiều.

Giữa chiến tranh hiểu đời thực hơn nhiều
Rách tan cả những làn sương đẹp phủ
Chỉ còn lại nỗi nhớ buồn trơ núi đá
Điều em tin là nhảm nhí mà thôi.

Nơi xa xôi lầy lội mưa dài
Ngôi trường nhỏ một ngọn đèn khuya khuất
Em có nghĩ về ngôi sao đã mất
Khi mùa hè vẫn trời thăm như xưa.

Đường về em lặn độn chuyến tàu trưa
Ga vắng vẻ chỉ có mùi đá khét
Chiếc cốc rơi, mọi điều tan vỡ hết
Em có còn mong ước nữa không em ?

Gửi...

Chúng ta gặp nhau quá muộn trong đời
Chúng ta cách nhau như buổi sáng cách buổi chiều
Chẳng dám mong một lần gặp gỡ

Giữa chúng ta cả một ngày cực khổ
Có nắng gắt buổi chiều, có bụi nóng ban trưa
Có bao nhiêu mệt mỏi và xa lạ
Tôi biết trái tim không có tội gì đâu
Nhưng thuyền có bến rồi không dại dột đi tìm sông nữa
Còn lạ gì khe khát của người qua
Dẫu chán nản dẫu lỡ rồi đành cứ sống
Cũng chẳng nơi nào khác được thế đâu

Câu chuyện này rồi sẽ dễ quên thôi
Chúng ta gặp nhau quá muộn trong đời
Tôi chỉ là cây trong nỗi buồn bão gió

Tự hiểu nhé với nụ cười buồn bã
Chúc yên lòng và sẽ gặp niềm vui
Cũng là lời từ biệt của tôi.

Những bông hoa không chết

Chúng ta ra đi chiến tranh mùa đông
Khói xám phủ những toa tàu mù mịt
Tờ báo cũ rơi trên chõng gạch ứt
Người bê ghi râu bạc đứng im lìm

Chúng ta ra đi chiến tranh mùa đông
Tiếng ai hát khuấy vào nẻo tối
Gió thổi tung những trang sách trên bàn
Cuốn hình học không gian và tập thơ Bối

17 tuổi lòng ai không hồi hộp
Khi ngồi trong rạp hát đợi màn lên
Tuổi thơ bỏ ta bay mất như chim
Tiếng bom nổ những khu nhà đổ sụp

Chúng ta ra đi chiến tranh mùa đông
Ta kịp biết gì đâu
Vừa hết trẻ con đã là người lính
Cô bạn gái cánh tay trần rám nắng

Ngực phập phồng thở mạnh đến lo âu
Đừng nói với ta những lời hào nhoáng về chiến tranh
Tuổi trẻ ta đã qua bạn bè ta đã chết
Ta đã vượt bao đèo cao chót vót
Bao điều nhà trường chẳng dạy cho ta
Nghĩ lại giễu cợt những giấc mộng tuổi thơ
Giờ trong ta vui buồn đều nín lặng
Một thế hệ cứng đi như thép sắt
Nhưng xoáy ngầm vẫn cuộn ở lòng sông

Ta sẽ trở về. Thành phố mùa xuân.
Dẫu hàng xóm chẳng nhận ra ta được
Dẫu mẹ già đã trắng phơ tóc bạc
Bước lên thêm ta sẽ gọi: Mẹ ơi!
Qua khổ đau con đã lớn lên rồi
Mẹ hãy nghỉ ngơi, con sẽ làm mọi việc...

Những bạn bè đã chết
Cũng sẽ trở về như những bông hoa
Cắt xuân trước, tháng Giêng sau lại mọc
Những bông hoa không chết bao giờ

1971

Lá thư

Quán cà phê dưới gầm xe lửa
Hạt mưa đen rơi trên ô kính vỡ
Ngón tay dài trong bóng tối run run
Lá đầu thu xao xác bên đường
Trời chuyển gió sắp quay cuồng bão lớn
Điều tôi nói phải chăng là quá muộn
Em u buồn em có nhận hay không
Em gầy như huệ trắng xanh
Ngọn lửa nhỏ giữa hai vực thẳm
Em tê dại em âm thầm kiêu hãnh
Em cô đơn như biển lạ lòng ơi
Đi tìm nhau suốt đời
Sao bây giờ mới gặp
Khi mặt đất mênh mông đầy biển loạn
Khi bước chân lằm lạc
Khi con người giết nhau
Những lá thư không biết gửi về đâu
Những hải cảng không có tàu cập bến
Quen thất vọng tôi hồ nghi mọi chuyện
Tìm trong mắt em náo động những chân trời
Ngõ phố dài hôm ấy mưa rơi
Đã xa vắng trên mặt đường ướt lạnh
Tóc em rối và áo em đỏ thắm
Những bức tranh nổi gió ở trên tường
Hoa cúc vàng - nỗi nhớ của hoàng hôn
Những dãy phố những con thuyền phiêu bạt
Những người con gái con trai im lặng
Mắt mở to trong nắng thắm mong chờ
Thế giới xanh xao những sự thực gầy gò
Em đã đập vỡ ra từng mảnh
Giấu sột sọc trong những đường nét lạnh
Em đi tìm thế giới của riêng em
Tình yêu và nỗi khổ của riêng em
Niềm tin lớn giữa cuộc đời vô lý
Nghĩ về em bao buổi chiều lặng lẽ

Tìm trong em bao khát vọng không ngờ
Môi tôi run những lời nói đại khờ
Em ẩn hiện sao còn xa lạ thể
Tôi ảo tưởng quá nhiều ư ? Có lẽ
Em cần gì gió lốc của đời tôi.

Mai em đi mùa hạ cũng qua rồi
Tôi ở lại một mình trên phố vắng
Hoa cúc rồi chiều xuân nào tôi đến
Chẳng gặp em - chỉ màu hoa vàng rực
Đêm nay về đốt lửa giữa hồn tôi
Đêm phòng không tiếng nổ vỡ khắp trời
Thời đau khổ chung quanh đều đổ nát
Nỗi cô độc đen ngòm như miệng vực
Tôi muốn đi tới đích cùng em
Tôi phải đi tới đích cùng em
Lòng tôi như buổi sớm vẫn nguyên lành
Em nhận lấy, em đừng e ngại mãi
Tôi tan nát kinh hoàng sợ hãi
Em cô đơn rõ đại của tôi ơi.

(1972)

Thơ tình viết cho người đàn bà không tên I

Lá cơm nguội rụng vàng mặt phố
Mùa đông sắp tới rồi
Mùa đông này ta sẽ phải chia tay
Một chuyện chia tay, có gì đâu em nhỉ
Một chuyện tình tan vỡ, có gì đâu
Kết thúc một năm bao giờ chả thể
Sau mọi điều, lại chỉ có mùa đông
Có gì đâu mà tiếc mà buồn
Em biết đấy anh chẳng tin định mệnh
Nhưng trên đời này chỉ ước mơ là có thật
Hai ta hãy là giấc mộng của nhau thôi
Em là tia nắng soi anh đến trọn cuộc đời
Chẳng có ai yêu em như thế được
Em ở đâu, dù cùng trời cuối đất
Dù năm tháng dài lâu
Dù sướng vui hay cùng cực khổ đau
Anh vẫn ở bên em mãi mãi
Là bậc cửa dưới chân em qua lại
Là cốc nước trên môi em run rẩy
Chiếc lá trên tay em
Giọt mưa trên áo em
Như hạt bụi trên mặt bàn em quét
Có gì đâu mà khóc
Hạnh phúc chỉ là điều bịa đặt
Nên tình yêu là chuyện viễn vông thôi
Sương mùa đông lạnh lẽ đã giăng đầy
Bao kỷ niệm, quên đi đừng nhớ nữa
Lá sẽ rơi trên cỏ mòn lối cũ
Thân cây xưa sẽ gục đổ bên thềm
Lời anh nói vang lên
Như những lời vĩnh biệt
"Cuộc sống chia rẽ chúng ta
Chỉ cái chết là nối gần nhau lại"

Sau này chết đi, ở bên nhau mãi
Chấm dứt mọi đắng cay buồn tủi
Mọi nhọc nhằn ngang trái
E chúng mình không nhận được ra nhau.

Có những lúc ..

Có những lúc tâm hồn tôi rách nát
Như một chiếc lá khô như một chồng gạch vụn
Một tấm gương chẳng biết soi gì
Một đáy giếng cạn không một hốc mắt đen sì
Trời chật chội như chiếc lồng trống rỗng
Thành phố đầy bụi bặm
Những mặt người lì nhẵn chen nhau.

Tôi biết làm gì tôi biết đi đâu
Tôi chẳng còn điều thuốc nào
Đốt lên cho đỡ sợ
Yếu đuối đến cốc cần thô lỗ
Tôi xấu xí mù loà như đứa trẻ mồ côi
Tình yêu trong lòng tôi chẳng ích lợi cho ai
Những gì mọi người cần, tôi chẳng thiết
Tôi khao khát yêu người
Mà không yêu sao được
Cuộc đời như một mù già dâm dăng
Một núi giầy thừng bắn thiu rối ren
Tôi chán cả bạn bè
Mấy năm rồi họ chẳng nói được câu gì mới
Tôi bỏ ra đi, họ ngồi ở lại
Tôi đi một mình trong phố vắng ban đêm
Tôi chẳng dám về gian phòng nhỏ của em
Tấm áo đẹp của em và chiếc đồng hồ em xinh xắn
Mặt tôi âm u như khu rừng rậm
Nghe em cười giữa bè bạn đồng vui.

Những bức tường dựng đứng quanh tôi
Có những lúc tôi xuôi tay đuối sức
Nhưng từ đáy nỗi buồn tôi thăm thẳm
Một cái gì như nhựa thấm trong cây
Một cái gì trắng xoá tựa mây bay
Là hoa gạo của lòng tôi chẳng tắt
Tôi đập tay lên bức tường lạnh ngắt

Dù tiếng tôi chỉ một người nghe
Tôi phải đốt lên một cái gì
Cho sáng rực giữa chênh vênh vực thẳm
Dẫu bao lần người làm tôi thất vọng
Tôi vẫn yêu người lắm lắm người ơi
Tình yêu tôi như một tiếng chuông dài
Làm run rẩy hoa hồng trên ngực nắng.

(1972)

Thơ tình viết cho một người đàn bà không có tên II

Mái nhà nâu nhấp nhô
Trong khói mờ ẩn hiện
Cây bàng cao lá tím
Ướt nhoà sương ngã ba.

Nhìn nhau không thể xa
Đèn mùa đông vụt tắt
Màu áo em đỏ rực
Cháy sau vòm cửa đêm
Giờ anh như con thuyền
Bốn bề lên sóng vỗ
Xô dạt về tựa ngủ
Trên rộng dài bến em
Em chiếm hết anh rồi
Những cánh đồng trắng xoá
Những ngả đường đối lạ
Và giấc mơ sau cùng
Anh dâng em tất cả
Đây chùm hoa cúc nhỏ
Rụng cánh xuống vai trần
Anh ngập tràn lòng em
Những màu và những tiếng.

Trời xanh và cánh rộng
Anh hôn từng ngón tay
Anh hôn làn tóc xoã
Trên trán buồn âm u
Anh hôn lên đôi mắt
Môi chạm vào bao la
Ôm em trong vạt áo
Như hoa hồng ngày xưa
Thôi mắt đừng xót xa
Nỗi buồn thời quá khứ

Từ nay anh sẽ thờ
Trong mỗi tình của em.
Lưu lạc giữa hoàng hôn
Đồng mưa và cỏ lạnh
Nghẹn ngào thương nhớ em
Dưới một trời bom đạn.

Đường anh xa vắng lắm
Lòng em có đến cùng
Áo bay về mệnh mông
Chập chờn trên gác tối
Ngọn lửa nhỏ cô đơn
Đang nghĩ gì phương ấy ?
(1973)

Thơ tình viết cho người đàn bà không tên III

Người đàn bà mặc áo mưa xám
Đội mũ nời đàn ông
Đi lang thang trên các thành phố
những bờ bể chên vênh kè đá
Những nhịp cầu những cửa kính mờ sương
Người đàn bà không tên
Đi suốt tuổi thơ tôi trống trải
Đêm tối đen chiều hoang buồn tủi
Người đàn bà ấy đến ngồi bên tôi
Mắt mênh mông lạng lẽ ngón tay gầy
Giọt mưa lạnh chảy dài trên má
Ngọn đèn vàng ô kính vỡ
Con ngựa gầy phiêu bạt thảo nguyên xa
Tôi lớn lên trong ngọn gió nhà ga
Ngọn gió dữ của rừng già khắc nghiệt
Bao giấc mộng gió đuổi vào dĩ vãng
Chỉ thói bùng nổi nhớ về em
Bao lưỡi lê đỏ sẫm máu hoàng hôn
Tường gạch đổ những tờ lịch nát
Tôi bôi xóa rất nhiều thề ước đẹp
Riêng với em tôi chẳng phản bao giờ
Người đàn bà chờ vợ
Đi vòng quanh chiếc đĩa hát khổng lồ
Trong bản nhạc đợi chờ của Gric
Gương mặt đẹp chập chờn sau lọ mực
Khi âm thầm tôi viết những dòng thơ
những dòng thơ giăng xé dày vò
Là mây trắng của một đời cay cực
vượt lên trên những mái nhà chật hẹp
Em em là mây trắng của đời tôi
Em nơi đâu? bao năm tháng qua rồi
Người ta bảo rằng em đã chết

Người ta bảo quên đi đừng phí sức
Hay chấp nhận những vách tường có sẵn
Em làm gì có thật mà mong
Người đàn bà đội mũ nôi đàn ông
Áo mưa xám lang thang thành phố lạ
Những ngọn lửa mong manh kẻ đá
Những nhịp cầu những cửa kính mù sương
Tôi làm sao có thể nguôi yên
Khi biết ở nơi nào em vẫn sống
Em sẽ đến như ngày rồi sẽ nắng
Tôi sống bằng khoảng rộng ở nơi em.

Thơ gửi người tình cuối cùng

Tặng Q.

Mùa vải thiều đã hết
Mùa nhãn còn chưa sang
Tôi đi những vùng nắng hạn chang chang
Những ngã đường nhiều mưa tháng Bảy
Bùn lầy
bóng tối
Đêm nay
Thị xã ướt đầm cỏ lạ
Những trái dâu da trên thềm không ai nhặt
Như những trẻ con bị bỏ rơi lẫn lóc
Đêm nay tôi chẳng biết lối về
Phía nào cũng hàng rào trước mặt
Thế giới có bao nhiêu tường vách
Ngăn cản con người đến với nhau

Sao tôi lại muốn em tin
Khi chính tôi cũng chẳng tin ai cả
Tôi là đứa con cô đơn ngay khi ngồi cạnh mẹ
Thằng bé lẻ loi giữa lớp học ồn ào
Bàn chân hồ nghi giữa đường phố xô xao
Giữa sự thông minh của đông vui bè bạn
Vút sách xuống gầm bàn đi ra mặt trận
Tôi là người lính cô đơn ở giữa trung đoàn
Bao lâu rồi vẫn chỉ có thể thôi
Nổi cô đơn hoàn toàn nổi cô đơn khủng khiếp
Trước và sau trong và ngoài cuộc đời và trang sách

Tôi gục xuống tay em
Trong cái đêm lặng lẽ này
Giữa run rẩy những hàng cây
Giữa bóng tối và gập ghềnh bãi đá
Em mang gì cho tôi

Một bao thuốc lá một bài thơ về nước Arập bại trận
Một bức tranh cổ xưa trong viện bảo tàng

Nếu bây giờ đang mùa hè
Tôi sẽ vào rừng đan cho em chiếc mũ mềm bằng cói
Nếu quên mình không còn ít tuổi
Tôi sẽ hái cho em chùm hoa xoan tây
Nhưng em ơi đây chỉ có gió may
Lòng tôi trắng mà mùa thu gió độc

Em sập cửa lại rồi
Tôi đã nhận bao cái tát
Của đời của bạn thân
Em sập cửa lại rồi
Tôi còn gì mà đau khổ nữa
Chỉ biết tự mỉm cười
"Chuyện như trong tiểu thuyết"
Nhưng giờ đây một mình
Như kẻ yếu hèn tôi bỗng khóc
Ngoài kia sông Hồng mênh mông nước xiết
Những cánh đồng nằm trong lũ lụt
Những xóm làng tan hoang
Những người chết đuối
Những đê cao tưởng không gì phá nổi
Bây giờ tan vỡ trong đêm

Tôi còn gì mà đau khổ nữa em

1971

Quán cà phê ngoại ô

Quán cà phê ngoại ô
Căn nhà gỗ bộ ghế bàn thấp nhỏ
Mảnh vườn tối với những pho tượng cổ
Bức sơn dầu đã cũ
Nắng chiều phố vắng ven sông
Ông chủ quán gầy bạc phếch chiếc quần nhung
Cô con gái mắt đen dài lơng gác
Cái máy hát ở góc phòng khẽ hát
Phơ-răng-xoa Hác-đy
Cô danh ca người Pháp giọng trầm khàn
Cháy trên lò tí tách ngọn lửa xanh
Khi mưa đổ bất thần ngoài cửa sổ
Mười bảy tuổi chúng ta thường tới đó
Nói rất nhiều về những cửa biển xa
Cái tuổi trẻ ồn ào mà cay cực của ta
Trước ngưỡng cửa cuộc đời mệnh mông khu rừng tối
Vừa quyến rũ vừa phập phồng lo ngại
Như anh điên trước quán tóc bù xù
Cứ mỉm cười bí hiểm dõi nhìn ta.

Nay một mình trở lại ngoại ô mưa
Lục xục quán cà phê ngày cũ
Chiến tranh mãi, bạn đã nằm dưới mộ
Em nơi nào trong tít tắp chia xa
Ông chủ quán đã già
Mặt vàng vọt và tay xương run rẩy
Cô con gái vẫn ngồi trong bóng tối
Đã có chồng và tay đã xấu nhiều đi
Chiếc máy hát rè rè
Bài hát cũ nghẹn không thành tiếng được
Cô danh ca nghe nói giờ đã chết
Và bức tranh màu nắng đã phai sơn
Anh đã đi dằng dặc những ngả đường
Những rừng tối mịt mù muối độc...

Điều anh có không giúp gì ai được
Gương mặt em chỉ còn là kỷ niệm
Mối tình xưa anh cũng đã quên rồi.

Quán cà phê chạng vạng khói bay
Mùi khói cũ cay xè con mắt
Ngồi quanh bàn giờ bao người lạ khác
Cãi ồn ào những chuyện làm ăn
Chỉ anh điên vẫn đứng sống ngoài đường
Thân tiêu tuy ôm mặt cười lặng lẽ.

Chú thích: Phơ-răng-xoa Hác-đy: Françoise Hardy, sinh năm 1944 tại Paris, là ca sĩ và diễn viên Pháp. (4-1972)

Nói với con cuối năm

Tặng Lưu Minh Vũ

Cha lên làng sơ tán thăm con
hoa mận nở trắng vườn
năm sắp hết
chợ quê rộn rịp vàng
hương nếp mới lá rong xanh

Hai cha con ngồi trên bờ đê cao
sông chiều nhút khói
gió rập mình cỏ dại
sau lưng Hà Nội sương mờ
thành phố vừa trải qua
những trận bom huỷ diệt
lòng cha giờ đập nát
những xác người máu loang
biết nói gì với con
đôi mắt trẻ đen tròn ngơ ngác thế
cuộc chiến đã mấy chục năm trời
con mới gần ba tuổi
tia nắng sớm mong manh chùm lá mới
đêm của đời gió bão đã dài lâu

Con bi bô với bàn ghế cỏ cây
tập gọi tên các sự vật trên đời
tập tin lời người lớn
cha làm sao nói được
những khổ đau lăm lặc trên đường
các ác đen xì trong mỗi quả bom
mang mặt đẹp nói cười khôn khéo

Con hát ngọng nghịu
"vịt dắt tay gà đi chơi"
áp trán vào gò má thơ ngây
cha bỗng thấy chẳng còn gì đáng sợ
cha dậy con mẫn thương tất cả
rồi tự con sẽ biết căm thù

cha dạy con tin yêu từ ngọn cỏ
rồi mai sau con sẽ nghi ngờ
con sẽ trả lời những câu hỏi đời cha

Con cũng sẽ đặt nhiều câu hỏi mới
lòng cha dần héo khô cành mận dại
nhựa âm thầm buốt trắng những chùm hoa
con ơi con hãy tha thứ cho cha
cha chẳng thể nào sống cùng mẹ được
đời cha nắng gắt
mẹ con cần sưởi mát của đồng vui
con khôn lớn trên đời
hãy yêu thương mẹ
và hãy hiểu cho cha

Tết hoà bình đầu tiên
đất nước nghèo xơ xác
cha cũng chẳng đủ tiền
mua cho con áo đẹp
chiều bên sông gió rét
con lặng nhìn típ tắp bãi ngô xa
- Bên kia sông là gì hở cha?
- Bên kia sông có đường đất đỏ
có ruộng mía trở cờ trắng xoá
những vườn đầy quả ngọt những đồng hoa.
- Có bướm bướm không cha?
- Có, có rất nhiều bướm bướm
Con thì thào trong hơi thở mạnh -
Sông rộng thế làm sao sang được?
Cha ôm con vào lòng, con bé bỏng của cha
- Bên kia sông có nhiều bướm nhiều hoa
rồi cha con ta sẽ tìm được con đò
đi sang bên ấy.

1972

Chia tay

Cho anh hái một nhánh mi xanh biếc
Trong giây phút hai ta tiễn biệt
Nắng rụng vào khoe mắt thoáng bóng mây
Tơ buông tơ hay gió se qua tay
Theo khắp chốn đường anh xa tắp
Một nhánh mi thôi làm sao mà gắp
Ở chân trời đang gọi không phân vân
Cây đâm chồi khúc nhạc mùa xuân
Bàn tay vẫy trong nắng nhòa xin chớ tiếc
Đời rất rộng không lo lẻ chiếc
Thôi đưa nhau đừng nhìn theo anh
Nước mắt đừng ướt buổi chiều xanh
Nỗi buồn ấy ai nào biết được
Đối với anh chỉ con đường phía trước
Buồn không cùng nhưng mà phải đi thôi
Cánh chim bay và tàu đã nổi còi
Anh chẳng còn gì nữa

Anh chẳng còn gì nữa để yêu em
Chẳng còn gì nữa
Những con chim ngỡ nghịch tuổi thơ
Trong chiếc bẫy thời gian đã chết
Hàng rào mát với quả chuông sùng tín
Đã tan thành cát bụi dưới lòng sông
Bây giờ anh trong suốt như không khí
Như gió hoang không hình không giới hạn
Không nhà không chốn nghỉ không tên
Không gương mặt không nụ cười để hiện trước em
Chỉ có gió
Em làm sao thấy được
Tay xinh nhỏ mắt nhìn nghiêm khắc
Em có nhận ra không?
Em đi nhanh cho kịp chuyến tàu đông
Và anh đứng âm thầm trong bóng tối.

Từ biệt

Thôi nhé em đi
Như một cánh chim bay mất
Phòng anh chẳng có gì ăn được
Chim bay về những mái nhà vui

Nghĩa gì đâu kỷ niệm tháng năm dài
Lời thương mến nhớ lại thành chua chát
Lòng ta cạn hay tại đời quá hẹp
Nghĩ cho cùng nào dám trách chi em

Những ngày qua không thể dễ nguôi quên
Em lạc đến đời anh tia nắng rọi
Anh thở ấy lòng thơm trang giấy mới
Mỗi tình đầu tóc đại tuổi mười lăm

Anh làm sao quên được những con đường
Lá vàng rơi trên cỏ
Nhớ vai em chập chờn hoa gạo đỏ
Nhớ vầng trăng xế nửa lúc xa xôi
Nhớ lời yêu trong những lá thư dài
Sao em muốn anh quên nhanh chóng thế
Anh cũng lạ cho mình xe cát bể
Chấp đời em vào với cánh bướm anh
Anh giặt áo cho em anh dọn bếp sửa buồng
Lúc em vắng anh thường ngồi tựa cửa
Anh cứ nghĩ thương nhau là tất cả
Nhưng em cười khi anh chẳng thể vui
Hai ta không đi một ngã đường dài
Không chung khổ đau không cùng nhịp thở
Những gì em cần anh chẳng có
Em không màng những ngọn gió anh trao
Chiếc cốc tan không thể khác đâu em
Anh nào muốn nói những lời độc ác
Như dao cắt lòng anh như giấy nát

Phố ngoài kia ngọt ngào những toa tàu
Tiếng bán mua tiếng cãi chửi ồn ào
Những nhà cửa nhỏ nhoi những mặt người bụi bặm

Cánh chim vàng lạc đến đỉnh rừng hoang
Nay trở lại với cỏ mềm quả ngọt
Hãy ra đi sung sướng
Thật ra mà nói chẳng có gì để nói
Giã từ

(Thơ Lưu Quang Vũ chia tay Tố Uyên)

Em - tình yêu những năm đau xót và hy vọng

(Tặng Nguyễn Thị Hiền)

Em đi, phố ngày mưa
suốt đường dài không nói
cánh cửa chiều khép lại
hoa đầm đìa mưa ướt chói trên cao
ga ngổn ngang gạch đỏ, những toa tàu
như năm tháng nặng buồn em có nhớ
ta đi giữa cỏ hoang và gỗ đá
giữ trong lòng ngọn thác trắng trào sôi
một tình yêu không biết nói cùng ai
đến điên dại đến nghẹn ngào đau đớn
mặt anh vỡ trong tấm gương thất vọng
em ơi ngày ấy em đâu?
hoa cúc xanh tuổi nhỏ chết từ lâu
những hòm xiểng chất đầy khu phố chật
những bãi rác những thùng xe cũ hỏng
những bạn bè thơ trẻ đã già nua
đêm chiến tranh thành phố tối âm u
không đèn sáng lời ru không bếp lửa
ghế công viên hoá bầy dã thú
nằm im lìm dưới mặt trăng đen
xác người trôi trên biển sóng xô tan
huyết bom tối ầm ào cơn gió hú
ta đi suốt một đời đau khổ
chân lữ lầm bao ảo ảnh chờ mong
anh vẫn nhen một ngọn lửa âm thầm
hình bóng em chập chờn trong lửa ấy
(ai trong đời chưa một lần mơ thấy
không có quyền phán xét những câu thơ)
sống khát khao đập cửa đêm ngày
nên chói chang đời anh, em tới
mắt em mở với chân trời xa vội
nhưng hơi ấm anh cầm là ấm của bàn tay

em bằng xương bằng thịt đây rồi
anh đợi mãi, cuối cùng em đã đến
hơi thở em từ lâu anh đã thuộc
tóc em đây lời nói của em đây
nhặt anh lên trong cỏ sắc đường dài
như bóc một lá thư chưa kẻ nhận
và thương mến có nghĩa là hy vọng
anh tin đời theo nghĩa lứa đôi...
con tàu nào mang gió ấy ra khơi
chẳng hề có một ngày cập bến
đích của nó luôn luôn là phía trước
là chân trời mãi mãi ở trong em.

(29-03-1973)

Ngã tư tháng chạp

Ngã tư mưa
Oà lên vai gương mặt đẹp
Nhà cửa như quần áo rách
Xích lô làm lủi lên cầu

Bà già bán thông phong bóng đèn
Ca thán về thời buổi khó
Người ta đánh một thắng ăn cắp
Mặt trẻ ranh gian giảo
Máu chảy ròng xuống vai

Ai nói oang oang
Những tin chiến sự
Ai cười lên ha hả
Riêu một người ngã xe

Tôi mua hào thuốc lá
Ngồi hút mà buồn thiu
Em yêu hay không yêu
Quan trọng gì mà phải khổ

Thôi chẳng chờ mong nữa
Chẳng đua chen với cuộc đời này
Xin chối từ cái bàn tiệc đẳng cay
Lòng tốt ai cần đến
Thơ không đâu dùng
Anh như thẳng bờm
Chẳng thiết trâu bò chẳng thiết lim
Chỉ nhận năm xôi cười ngặt nghèo

Muốn lên tàu đi đâu thật xa
Nhưng nhà ga đã sập
Ngã tư mưa nhớ em
Vừa thương vừa trách giận
Sao chân em dẫm đạp
Lên những gì tôi yêu
1972

Không đề

Anh lên xứ Đoài xưa
Ba Vì mây trắng
Nhớ mặt em gầy sau lá mưa
Lênh đênh bến nước Trung Hà
Những chị buôn chè
Ngủ hè phố cũ
Con bò gầy đói cỏ
Đi trên đồng mê man
Những pho tượng gỗ chùa Phùng
Thiêm thiếp dưới tầng lá mục
Còm cõi bà già chợ huyện
Khóc thời con gái thuốc Lào say
Ông tiến sĩ giầy ngời chắp tay
Ham rượu nên vua bỏ
Hia rách áo hồng ủ rũ

Em mua về cho anh
Khuôn tượng dân gian
Anh treo trên tường
Nhìn em mà thương
Đốt một tuần nhang
Lau bức sơn dầu lấm bụi
Cô Kiều đàn nguyệt tặng chàng Kim
Người họa sĩ nay già điên
Mắt buồn ngơ ngác
Mặc áo mưa đi lang thang
Giấy vụn lông chim dính đầy tóc bạc
Tranh đẹp chẳng ai mua
Gác xếp gió lùa
Họa sĩ già nằm dưới pho tượng cổ
Nghe trong đầu sóng vỗ
Tiếng trẻ con thì thào
Bàng hoàng thức dậy
Ôm phích nước hát nghêu ngao
" Người đẹp trong tranh chẳng có đâu
Mong gì kì ngộ.."

Em đừng thương anh nữa
Anh đi lủi thúi trên đường
Đánh mất lòng tin
Tìm về bếp lửa
Xem trẻ mục đồng
Múa trong tượng gỗ
Những đôi vợ chồng
Cởi áo cho nhau

Bài thơ không dễ
Chép trên giấy bản
Em cần gùi giếng lạnh
Tâm hồn anh cô quạnh dưới lòng sâu
Ngẩng lên biên biệt mây cao
Cuộc đời thăm thẳm
Tình anh như cỏ lau
Tìm nhau trên đất vắng
Nơi ấy em về mưa sẽ tạnh
Hoa cúc nở vàng trên cánh tay

Bài hát ấy vẫn còn là dang dở

Nắng đã tắt dần trên lá im
Chiều đã sẫm màu xanh trong mắt tối
Đường đã hết trước biển cao vời vợi
Tay đã buông khi vừa dứt cung đàn
Gió đã dừng nơi cuối chót không gian
Mưa đã tạnh ở trong lòng đất thẳm
Người đã sống hết tận cùng năm tháng
Sau vô biên sẽ chỉ có vô biên
Anh vẫn chưa nói được cùng em
Bài hát ấy vẫn còn là dang dở
Chưa hiểu được mùi thơm của lá
Chưa nghe xong tiếng hót của chim rừng
Yêu thương hoài vẫn chưa đủ yêu thương
Ôi nếu phải tan thành bụi cát
Thành hư vô, không khí trời, không ánh sáng
Chỉ rỗng không, câm lặng, vô hình
Sẽ ở đâu, bài hát ấy của anh
Gương mặt của hôm nay ơi, em của những ngày đang
sống?
Không ôm được cả bầu trời lồng lộng
Nhưng có thể cầm một chùm quả trên tay
Có thể trồng thêm một bóng mát cho ngày
Không tới được một vì sao xa lắc
Nhưng có thể đến trong mùa cấy gặt
Làm thuyền trên sông, làm lúa trên đồng
Làm ngọn lửa hồng, làm tấm gương trong
Và nhận hết niềm vui trên cõi sống
Mũi kim nhỏ mà chiều mau tắt nắng
Có sao đâu: áo đẹp đã xong rồi
Phút cuối cùng tay vẫn ở trong tay
Ta đã có những ngày vui sướng nhất
Đã uống cả men nồng và rượu chát
Đã đi qua cùng tận của con đường
Sau vô biên đâu chỉ có vô biên:
Buồm đã tới và lúa đồng đã gặt.

Dù cỏ lãng quên

Những toa tàu đập vào nhau dồn dập
Dây xích nặng rên lên rên rầm
Hơi nước bỏng mù bay
Em đã đi rồi
Anh làm sao sống như xưa được nữa?
Nơi anh ngỡ chân trời
Nơi mỏng manh đứt rời như sợi chỉ
Nơi bóng mát êm đềm anh đến nghỉ
Nay gió lồng suốt đêm
Em phá tung khung cửa khép nghiêng
Hết bình tĩnh anh chỉ còn náo động
Mắt chán hết mọi sắc màu thường gặp
Ngực quay cuồng bao khát vọng đầu tiên

Những ngôi sao là nước mắt của đêm
Anh chẳng muốn ngồi mơ trong sương xám
Cuối con đường lầy lội ngã ba mưa

Em bây giờ lấp lánh nơi xa
Để lại triền sông phù sa ướt đẫm
Sau nước lũ tới màu gieo hạt
Những lưỡi cày thao thức thâu đêm

Mai trong em anh thành cỏ lãng quên
Em chẳng nhớ chân trời anh khát vọng
Em chẳng nhớ lòng anh cơn gió nóng
Suốt cuộc đời cỏ đắng cỏ lãng quên
Mảnh trăng cao vẫn gọi nước triều lên
Anh chẳng sống như xưa được nữa

Mặt trời trong trí nhớ

Đời tôi những chuyến ra đi
Tàu thủy kéo còi buồn bã
Những con tem xanh đỏ
Những ngọn đèn heo hút ngoài ga
Em là món ăn quen thuộc chốn quê nhà
Chiếc chìa khoá năm xưa đánh mất
Những ghế bàn tuổi nhỏ đã quên đi
Em cách xa như đất nước chia lìa
Như hạt bụi cay xè trong mắt
Em như đất này khó nhọc
Thành phố này gian truân
Những chuyến tôi đi sao em không hiểu được
Tôi tìm em trong nỗi khổ muôn người
Khát khao sao những phía trước chân trời
Tôi đập vỡ những bức tường thâm trầm
Những ngón tay em nhỏ nhắn
Đã giữ từ lâu cái đích của loài người
Trái dâu mùa hạ hồng tươi
Những bông hoa cắm trên bàn đơn giản
Quyển sách em đọc thắm đêm vắng
Mớ rau cải cúc xanh rờn
Và những đứa con
Lớn lên trong tháng ngày nổi tiếp
Những đứa trẻ không bị ai giết chết
Không bị ai làm nhục
Mang niềm vui cho tất cả mọi người
Vâng mọi điều bình dị thể thôi
Anh nào dám trách lòng em nhỏ hẹp
Cho đời đẹp ta sợ gì cái chết
Mọi khổ đau ao ước cũng vì em
Người đánh lên tiếng trống của rừng đêm
Người nổi gió những vần thơ có cánh
Người thức tỉnh những cánh đồng im lặng
Những lá cờ chôn cất ở rừng sâu
Những mặt trời trong trí nhớ lao đao
Hoa bất tử mọc lưng đồi hoang dại

Những cánh bướm mênh mông trên biển chói
Những con tàu tất cả dẫn về em

Mưa dữ dội trên đường phố trên mái nhà

Tặng Quỳnh, ngày xưa

Mưa dữ dội trên đường phố trên mái nhà
Như thác trắng vỡ tan như bạc của trời như bước chân
của ký ức
Em vượt nước mưa chảy ròng trên mặt
Ngoảnh đầu nhìn về đâu?

Trong tiệm cà phê, bài hát về một người đàn bà cầm trái
táo

Người đàn bà mặc áo xanh đi dưới biển lá vàng
Những người ngồi sau cửa kính nói gì ta chẳng biết
Chỉ thấy họ cười và bình hoa đỏ máu run run
Những điều thuốc những làn khói những vỏ chai rỗng
không
Những tờ báo, tấm ảnh cũ, một nửa khuôn mặt trong
tấm gương
Một chiếc xe bị kín đi qua
Năm tháng và tuổi trẻ đi qua
Mắt em buồn hoang vắng

Làm sao anh biết được
Điều ta tìm ẩn hiện nơi đâu
Mỗi con người một vật thể cô đơn
Nhìn rõ nhau qua cửa kính trong trợn
Nhưng không thể nghe nhau không thể nói

Bây giờ anh chỉ còn là một chiếc cốc vỡ, một vết thương
Buổi chiều, những trái cây mùa thu thơm ngát
Em bảo phải cần tìm một lý do để sống
Để gắn bó để lòng mình yên ổn
Thật thế chẳng, có thể có không em?

Thuốc người ốm có chữa được người ốm khác?
Bàn tay xanh xao quả táo âm thầm
Con chim sẻ bay vù qua khung cửa vỡ.
Tiếng chuông rung tiếng ngón tay ai gõ

Hãy bình tĩnh, bình tĩnh
Những khuôn mặt những vòng xoáy những đám mây
Sẽ hiểu được sẽ không còn đáng sợ
Chúng ta sẽ chịu được khổ đau sẽ làm việc
Đóng một cái đinh treo một tấm áo
Và yêu nhau dưới một ngọn đèn
Những ngón tay có thật thể chẳng em?
Mưa như bước chân những khát vọng vô hình
Trên một biển lá vàng đang nổi gió

9.1973

Em

Em không bước ra từ một tấm gương cầm
Không đến từ một con tàu trong trí nhớ
Không phải từ một giấc mơ một dòng sông hay lùm cây rục rờ
Em đến giữa một ngày trong những ngày sống thực của anh
Một sớm mai có tiếng chổi quét đường
Vĩa hè lấm bụi than, cửa hàng bán trái cây, những xe nước đá
Những người lính ngồi đợi tàu, những ngôi nhà gạch vữa
Em treo áo mưa lên chiếc đinh ở trên tường
Em bước qua bậc cửa, em ngồi ở bên bàn
Bóng em lung linh, đêm không còn lạnh giá
Em mua rau ở chợ về, em chụm diêm nhóm lửa
Chúng ta nhận ra nhau giữa triệu con người
Anh thấy trán em lo âu, anh nghe tiếng em cười
Một thực tại rất gần, một thực tại có thể đưa tay là nắm được
Em ngẩng đầu, mái tóc đen cắt ngắn
Đôi mắt to vừa dịu lành vừa gay gắt
Nhìn thấy đời anh nổi khổ niềm vui
Biến niềm tin lẻ loi thành niềm tin của hai người
Những ngày của riêng anh những ngày của riêng em bây giờ
chung một
Chung nhau chân trời chung nhau trang sách
Chung nhau một ngọn đèn và khung cửa mưa rơi
Thời kì bịch thảm thương của những nàng Juliette đã qua rồi
Chúng ta có hai bàn tay để gìn giữ vun trồng làm việc
Đường xa lắm mà đời người thật ngắn
Phải có sức lực và lương ăn cho mỗi chuyến đi
Phải hiểu thấu mọi điều để thẳng nỗi hoài nghi
Để sống với đời thường và sống cùng giấc mơ phía trước
Dù sao cuộc đời đã giành em lại cho anh
Điều mong ước đầu tiên, điều ở lại sau cùng
Chúng ta đi bên nhau trên mặt đất
Dẫu chỉ riêng điều đó là có thật
Đủ cho anh mãi mãi biết ơn đời

Không đề

Anh xé quyển thơ anh viết mấy năm ròng
Anh xé lòng anh những đêm mất ngủ
Cửa kính đóng xong anh đưa tay đập vỡ
Đời anh ổn định rồi anh lại phá tung ra

Anh khờ dại anh tự làm mình khổ
Anh sợ những dây chằng anh sợ cái lồng chim
Muốn quên nỗi đau mà không thể nào quên
Anh buồn lắm em đừng giận nữa

Đừng giận những khi bỏ em anh lang thang
Như một kẻ không nhà không cửa
Em chong đèn ngồi bên cửa sổ
Mong anh về trong khoé mắt đăm đăm

Anh như con sông cứ muốn chảy ngược dòng
Khi tuyệt vọng không muốn làm em khổ
Anh bỏ nhà ra đi như ngọn gió
Ngọn gió âm thầm quặn quại vẫn yêu em

Em mênh mông đôi mắt mở to nhìn
Anh trở lại như chim về với tổ
Em là bóng cây em là bếp lửa
Che mát và sưởi ấm lòng anh

Bây giờ anh chỉ còn lại em thôi
Anh chẳng nghĩ những gì xa xôi nữa
Anh chẳng đua chen chẳng mất công cãi vã
Chẳng nói những lời to tát rỗng không

Mọi tên tuổi vinh dự chỉ hư danh
Chẳng nghĩa lý bằng chiều nay em nhóm bếp
Phiên chợ xanh non màu rau diếp
Tiếng trẻ cười tiếng chim hót xa xa

Buồn làm chi này đây những bông hoa
Hoa trong trắng hiểu rõ lòng anh lắm
Như kẻ đi xa vút áo choàng bụi bặm
Anh trở về nhà tắm nước giếng trong
Trước nhận nhạo của đời nay anh đứng dưng
Điều dối trá anh chẳng màng nghe nữa
Anh có tấm lòng anh còn tất cả
Anh còn em ta sống lại cuộc đời

Chiều chuyển gió

Chân bước vội em về từ phố rộng
Mang mùa hè xanh biếc trên vai
Chiều mênh mông gió lớn thổi từ trời
Em bỏ nón tóc lòa xòa trên má.
Ngày thường ngày chẳng có gì lạ cả
Sao suốt chiều anh cứ đợi mong em
Anh hồi hộp vào ra, anh xếp sách dọn bàn...
Và gió cứ đập hoài ngoài cửa sổ
Chỉ gió chuyển chứ có gì khác lạ
Hè sắp qua, thu sắp trắng bên trời
Sống bên em thấm thoắt mấy năm trôi
Lòng sao vẫn ngỡ ngàng như mới gặp?
Anh nghe tiếng những vòm cây gió động
Lá chập chờn muôn ánh nắng lung linh
Nắng tan ra như hơi thở vô tình
Hơi thở lớn ào ào trên phố xá ...
Những mái nhà chập chùng như biển cả
Sự diệu kì của trời đất mênh mông
Sự diệu kì của tia nắng mong manh,
Sự diệu kì của cuộc đời mạnh mẽ
Vừa bí ẩn vừa rõ ràng đến thế
Không cho ai được sống nửa vời
Có em anh hiểu lại cuộc đời
Có em anh bắt đầu tất cả
Bắt đầu con đường, bắt đầu nhịp thở
Mùa hạ đầu tiên, ngọn gió đầu tiên
Muốn trao em gương mặt đến tâm hồn
Đều trong trắng, tràn đầy thuần khiết nhất
Niềm vui sống như dòng sông mãnh liệt
Một sáng mai, một cảng mới để lên đường
Đất đai thành xứ lạ lúc trăng lên...
Còn bao chân trời mình chưa tới kịp
Bao đau đớn, yêu thương, nụ cười, nước mắt
Mỗi con đường lại có những ngã ba
Dẫn đến vô biên bao chuyện bất ngờ

Bao bài hát mình chưa nghe kịp
Trang giấy rộng ngòi bút đưa gấp gáp
Cuốn sách hay cuống quýt lật trên tay
Chưa đọc hết trang kia sợ bỏ sót trang này
Anh là kẻ suốt đời tất bật
Suốt đời vội đi, suốt đời nóng ruột
E đến nơi mùa đã gặt xong rồi
Nhưng cốc rượu đây uống mãi chẳng hề vơi
Sau mùa hạ đến mùa thu lá đỏ
Sau mùa cúc lại mùa hoa vạn thọ
Sau cửa gương là đôi mắt thương yêu
Ôi vai em mềm ấm biết bao nhiêu
Em ngoảnh lại nhìn buổi chiều lộng gió
Tim anh đập như quả chuông bé nhỏ
Dưới hồi chuông vô tận của trời xanh

Và anh tồn tại...

Giữa bao la đường sá của con người
Thành phố rộng, hồ xa, chiều nổi gió
Ngày chóng tắt, cây vườn mau đổ lá
Khi tàu đông anh lỡ chuyến đi dài
Chỉ một người ở lại với anh thôi
Lúc anh vắng người ấy thường thức đợi
Khi anh khổ chỉ riêng người ấy tới
Anh yên lòng bên lửa ấm yêu thương
Người ấy chỉ vui khi anh hết lo buồn
Anh lạc bước, em đưa anh trở lại
Khi cần cỏi thấy tháng ngày mệt mỏi
Em là sớm mai là tuổi trẻ của anh
Khi những điều giả dối vây quanh
Bàn tay ấy chở che và gìn giữ
Biết ơn em, em từ miền gió cát
Về với anh, bông cúc nhỏ hoa vàng
Anh thành người có ích cũng nhờ em
Anh biết sống vững vàng không sợ hãi
Như những nhà vườn, như người dệt vải
Ngày của đời thường thành ngày-ở-bên-em
Anh biết tình yêu không phải vô biên
Như tia nắng, chúng mình không sống mãi
Như câu thơ, chắc gì ai đọc lại
Ai biết ngày mai sẽ có những gì
Người đổi thay, năm tháng cũng qua đi
Giữa thế giới mong manh và biến đổi
"Anh yêu em và anh tồn tại"
Em của anh, đôi vai ấm dịu dàng
Người nhóm bếp mỗi chiều, người thức dậy lúc tinh sương

Em ở đây, đời chẳng còn đáng ngại
Em ở đây, bàn tay tin cậy
Bàn tay luôn đỏ lên vì giặt giũ mỗi ngày
Đôi mắt buồn của một xứ sở có nhiều mưa
Ngọn đèn sáng rụt rè trên cửa sổ

Đã quen lắm, anh vẫn còn bỡ ngỡ
Gọi tên em, môi vẫn lạ lòng sao.
1976

Em

Em làm thay đổi đời anh
Như màu trời đổi thay sắc nước
Như gió bắc, gió nồm đổi mùa nóng lạnh
Như phù sa đắm thắm tạo đồng bằng
Anh vào trong vòng tay em
Như tàu vào bến cảng
Biết em là nước mắt của quê hương
Có gì đâu. Chuyện đơn giản dễ dàng
Mà đến nay anh vẫn chưa hiểu hết
Giữa ý nghĩ rồi ren, em là mặt trời trong biển
Ý nghĩ của anh, thành vầng trán của em
Mỗi ngôi nhà, ngọn gió, mỗi ban đêm
Mỗi tiếng hát đều vọng từ em tới
Anh đọc bao sách dày về tình ái
Bao vần thơ anh viết trót đau buồn
Cứ nghĩ rằng những thiếu nữ như em
Chỉ có trong giấc mơ huyền hoặc
Trên đời này niềm vui không có thật
Và tình yêu chỉ trong chuyện mà thôi
Anh hay đâu, anh đã lầm rồi
Em vụt đến cho lòng anh chói lọi
Em vụt đến như mùa xuân bối rối
Với tình yêu là ngọn gió màu xanh
Người đầu tiên hiểu đôi mắt anh
Người duy nhất hiểu điều anh chẳng nói
Hiểu nỗi anh lo, cả những điều tội lỗi
Vẫn bao dung như biển lớn yên lành
Không có em anh sống cũng chẳng là anh
Cám ơn bàn tay chỉ sắc màu hạnh phúc
Em là rễ nối liền anh với đất
Lại là chồi mở búp đón sương mai
Lạ lùng như giấc mơ, mà chẳng phải giấc mơ
Em rất thật như là da thịt
Gần gũi lắm như cơm ăn áo mặc
Lạ lùng như một ánh trăng ngà
Hơi thở êm đềm, đôi mắt mở to

Ngày hạnh phúc có nụ cười mỗi mặt
Là dịu dàng, em cũng là mãnh liệt
Như thủy triều sóng mạnh vỗ vào đêm
Ôi đêm này anh biết nói gì thêm
Em đã là tất cả:
Sao của hoàng hôn
Mầm thơm của mạ
Niềm tin cần cho những năm gian khổ
Và tình yêu nuôi nấng những con người.

Những ngày chưa có em

Những ngày chưa có em
Anh như suối lang thang trong núi
Chưa từng biết trung du chưa có bến có thuyền

Những ngày chưa có em
Anh như một toa tàu bỏ vắng
Rất nhiều gió thổi qua cửa lạnh
Nhưng thiếu lửa thiếu tiếng còi không biết lối về ga

Cậu bé con đôi mắt thơ ngây
Đã đánh mất kho vàng và tiếng hát
Anh bỏ hồ trong, bỏ vườn cây mát
Đi tìm chân trời nhưng chỉ thấy cô đơn
Mưa trên đường xa mưa trên cửa sổ tâm hồn

Ôi tuổi thanh xuân trôi qua bằng những đêm trăng trở
Sách vở và cha anh không giải được cho mình
Anh trở thành đứa trẻ hư thân
Không chịu vâng lời không chịu ngủ
Chẳng lời ru nào làm anh yên lòng cả
Anh nghi ngờ đến cả giọt sương rơi

Bỗng một ngày em tới em ơi
Anh như gặp biển khơi gặp nhà ga bóng mát
Anh thấy chân trời tuổi thơ bát ngát
Em dậy anh nhìn cái thật cầu đời
Hiểu bao điều lòng anh vẫn non tươi
Chẳng còn là đám mây rách rưới
Từ nay có nhau từ nay không còn bóng tối

Em trả lại cho anh hơi thở dáng hình
Mang niềm tin thầm lặng của bình minh
Em giải thoát cho anh khỏi nỗi cô đơn lắm rồi

Anh trẻ lại, đời chẳng còn rắc rối
Trước câu trả lời đơn giản: hãy yêu thương
Em dạy anh biết mơ ước biết tin
Bạn bè trẻ con đất đai mùa gặt
Gạt khổ đau bàn tay em gieo hạt
Xoá lo âu hy vọng lai căng buồn
Trước tình em đáng lẽ phải lặng yên
Như biển cả vỗ bên mình Tổ quốc
Mãi tóc em là xứ sở của anh
Mãi tóc đen như một nỗi kinh hoàng
Phủ xuống hồn anh hoang dại mà ấm áp
Em đã tới điệu kì như âm nhạc
Đất mênh mông chuyển gió tới chân trời.

Trăng mọc rồi đêm rộng quá em ơi .

Suy tưởng

Xưa anh như lá thư không địa chỉ
Con tàu không lửa than con thuyền cũ không buồm
Anh nghĩ quá nhiều về những khoảng vô biên
Những đảo lạ trong khói mờ ẩn hiện
Nay anh chỉ tin
Những nhành cây trong tầm hái của con người
Những nguồn suối có thể cho nước uống
Những mảnh ruộng có thể sinh quả ngọt
Những ngôi nhà sống được ở bên trong

Xưa anh thích những lời nói đẹp
Nay anh thích những lời nói đúng
Anh hiểu lại từ đầu những chân lý giản đơn
Con người cần đến nhau con sông về biển rộng
Muốn gặt hái phải tự mình gieo hạt
Không làm người thua cuộc ở trong đời

Xưa anh tưởng chỉ cần can đảm
Nay anh hiểu phải làm người chiến thắng
Anh không tin kẻ buồn nản cô đơn
Anh đã chán những anh hùng thất bại
Trước anh tự hào thấy mình chẳng giống ai
Nay anh vững tâm thấy mình với mọi người
Chung nỗi khổ niềm vui chung ước vọng

Hôm qua đời anh chẳng có ích cho ai
Như cái vỏ diêm ướt lạnh giữa trời
Anh đo niềm vui bằng những gì anh nhận được
Nay bằng những gì anh mang cho người khác
Chẳng khoanh tay chờ đợi ở ngày mai
Anh nhập vào hơi thở lớn hôm nay
Anh có lại niềm vui và sức lực
Nhờ em cho em đời sống của anh ơi

1978

Nhà chật

Lưu Quang Vũ

Nhà chỉ mấy thước vuông sách vở xếp cạnh nôi
Nếu nằm mơ em quờ tay là chạm vào thùng gạo
Ồ tường nhỏ treo tranh và phơi áo
Ta chỉ có mấy thước vuông cho hạnh phúc của mình

Nhà chật như khoang thuyền hẹp nhỏ giữa sông
Vừa căng buồm để đi vừa nấu cơm để sống
Phải bỏ hết những gì không cần thiết
Ta chỉ có mấy thước vuông cho hành lý của mình

Khoảng không gian của anh và em
Khi buồn bã em không thể quay mặt đi nơi khác
Anh không giấu em một nghĩ lo nào được
Ta chỉ có mấy thước vuông để cùng khổ cùng vui

Anh ngẩng lên là ở cạnh em rồi
Bạn thuyền ơi ngoài kia chiều lộng gió
Bên cửa sổ của gian phòng nhỏ
Mắt em xanh thăm thẳm những chân trời .

Thư viết cho Quỳnh trên máy bay

Có phải vì mười lăm năm yêu anh
Trái tim em đã mệt?
Cô gái bướng bỉnh
Cô gái hay cười ngày xưa
Mẹ của các con anh
Một tháng nay nằm viện

Chiếc giường trắng, vách tường cũng trắng
Một mình em với giấc ngủ chập chờn
Thương trái tim nhiều vất vả lo buồn
Trái tim lỡ yêu người trai phiêu bạt
Luôn mắc nợ những chuyến đi, những giấc mơ điên rồ,
những ngọn lửa không có thật
Vẫn là gã trai nông nổi của em
Người chồng đoảng của em
15 mùa hè chói lọi, 15 mùa đông dài

Người yêu ơi
Có nhịp tim nào buồn khổ vì anh?
Thôi đừng buồn nữa, đừng lo phiền
Rồi em sẽ khoẻ lên
Em phải khoẻ lên
Bởi ta còn rất nhiều dặm đường phải đi
Nhiều việc phải làm nhiều biển xa phải tới

Mùa hè náo động dưới kia
Tiếng ve trong vườn nắng
Và sau đê sông Hồng nước lớn
Đỏ phập phồng như một trái tim đau
Từ nơi xa anh vội về với em
Chiếc máy bay dọc sông Hồng
Hà Nội sau những đám mây
Anh dõi tìm: đâu giữa chấm xanh nào
Có căn phòng bệnh viện nơi em ở?

Trái tim anh trong ngực em rồi đó
Hãy giữ gìn cho anh
Đêm hãy mơ những giấc mơ lành
Ngày yên tĩnh như anh luôn ở cạnh
Ta chỉ mới bắt đầu những ngày đẹp nhất
Vỡ kịch lớn, bài thơ hay nhất
Dành cho em, chưa kịp viết tặng em
Tấm màn nhung đỏ thắm
Mới bắt đầu kéo lên

Những ngọn nến lung linh quanh giá nhạc
Bao nỗi khổ niềm yêu thành tiếng hát
Trái tim hãy vì anh mà khoẻ mạnh
Trái tim của mùa hè, tổ ấm chở che anh...
7/5/1988

Đất nước đàn bầu

Đi dọc một triền sông
Những chiếc trống đồng vùi trong cát
Những mảnh bình vỡ nát
Những mũi tên lẫn lóc
Khắp đồi núi hoang vu
Những rìu đá cổ sơ những hang động khổng lồ
Những đống lửa còn tro tàn sót lại.

Đi tìm lại thời gian đã mất
Thuở biển cả điên cuồng gặm thét
Những con chim lạc mỏ dài
Bay qua vầng trăng lớn
Cánh sừng sững tắm hoàng hôn đỏ rực
Cất tiếng kêu hoang dại dưới đêm nồng.

Đi tìm lại những bông hoa xanh biếc
Những rễ cây quấn quại
Những ngà voi nhọn hoắt
Những tiếng hú dài ào ạt mưa rơi
Tôi đi tìm dòng máu của tôi
Hơi thở đầu sôi sục của tôi
Trong cuộn cuộn những ngực trần đen bóng
Những bộ lạc mình vẽ đầy rỗng rảnh
Quần hôn trên bờ bãi sông Hồng
Những mái tóc dài bay gió biển Đông
Những mái lá có bụi nhùi giữ lửa
Những người đàn bà tết cỏ cây che vú
Đã ngọt ngào dòng sữa
Điệu ru con đầu tiên
Bức tranh đầu tiên khắc mặt người lên đá
Điệu múa đầu tiên theo nhịp thuyền.

Buổi sáng tôi ra vườn
Hoa móng rồng thơm ngát

Lá xương xông mọc quanh vại nước
Dây trầu không quấn quít hàng cau
Đất rụng vàng hoa ngâu
Nước mưa rơi tí tách
Tôi lắng nghe như chú dế mèn con
Đi ra đồng cỏ ban đêm
Quạ đen đậu ngói mộ cổ
Những con bướm đêm đập cánh thăm thì
Tôi trở về ngồi trong lòng bà
Bà kể chuyện thời con gái
Trốn nhà theo anh trai phường vải
Gánh hát chèo tỉnh Đông
Điệu hát con gà rừng
Cô Xuý Vân giả dại
Cô Xuý Vân không chịu sống yên
Điệu hát chập chờn
Con gà rừng mê sảng
Cô Xuý Vân nổi loạn
Đốt cháy tâm hồn tôi.

Anh con trai phường vải không về
Sông Cầu xa thăm thẳm
Vạt áo tứ thân lau nước mắt
Bà hát tôi nghe những điệu buồn
Đưa tôi về làng quan họ
Nhịp cầu ván ghép rung rinh
Chè tre đan nón ba tầm
Đội lên quán dốc
Ngồi gốc cây đa
Thấy cô bán rượu
Ổng quần cỏ may
Đồng đất thì dài
Đêm hội làng ngắn quá
Từ giã bạn ra về
Mưa bay mù mịt cả
Lòng nửa thương bên nọ
Nửa sầu bên kia
Nỗi cay cực ngàn xưa
Tôi mang suốt đời không nguôi được

Dân tộc tôi bốn ngàn năm áo rách
Những người chết đặc trong lòng đất
Những mặt vàng sốt rét
Những bộ xương đói khát vạt vờ đi
Vó ngựa lao dồn dập

Giặc phương Bắc kéo về
Vung gươm dài đâm máu
Bao đèn đài bị đốt thành than
Bao cuốn sách bị quăng vào lửa
Bao đầu người bêu trên cọc gỗ
Con trai chinh chiến liên miên
Con gái mong chồng, hoá đá
Mỵ Châu chết không sao hiểu được
Vì đâu Trọng Thủy hoá quân thù ?

Gió mùa thu
Tiếng đàn bầu nức nở
Chiều chiều ra ngõ
Sông dài cá lội biệt tăm
Thương cha nhớ mẹ
Mênh mông chớp bể mưa nguồn
Cái nỗi buồn dân tộc
Cái nỗi buồn bị đoạ đày lãng nhục
Của người quét đường, xẩm chợ, đò ngang
Của mom sông đánh dậm, đỉnh rừng đốt than
Đập đá sườn non, đi phu đi ở
Mà mỗi tháng giêng, hoa gạo nở
Vẫn sênh tiền gõ nhịp
Giải yếm sau lưng cũng tím hoa cà
Cháu lên Kẻ Chợ cùng bà
Nón quai thao, áo màu bay rục rở
Những lò rèn phập phủ bể lửa
Phường chạm bạc, phường đúc đồng
Phố hàng Hải thêu những chiếc hài cong.
Những cô gái dệt the và phất quạt
Những hàng Điếu hàng Buồm hàng Bát
Rùa trao gươm, chim lạ đến Tây Hồ
Lụa làng Trúc, rượu Kẻ Mơ

Phổ Tràng Thi ngựa hí
Phổ Tràng Thi những thầy khóa trẻ
Giấy hồng điều phấp phới bút hoa
Bao gương mặt ngày xưa
Bây giờ ai nhớ nữa?
Trên tranh khắc trên ngàn pho tượng cổ
Còn nóng rục tay người trong gỗ đá
Lung linh chim múa hoa cười.

Vọng quanh thành tiếng trống thúc xa xôi
Muôn cờ xí trập trùng đuốc lửa
Những đê đốc, những tướng quân áo đỏ
Những Đông bộ đầu, Chương Dương độ, Hàm tử quan
Thanh gươm cũ với câu thơ giữ nước
"Ngựa đá bao phen phải lấm bùn"
Cháu đi ra cửa bể Vân Đồn
Mùa thu biển lạnh
Những chú lính thú đời Trần đã chết
Bãi lầy sù vẹt mệnh mỏng
Đào chênh vênh dưới mù mịt mưa phùn
Hang đá ào ào gió hú
Cửa Vạn Tài, đảo Trần Bàn sóng dữ
Thương nỗi mình lặn đận vợ chồng sam.

Đêm bão gầm cồn cát chạy lang thang
Bà kể chuyện những bờ biển lạ
Cửa Thuận, cửa Hàn, những tháp Chàm sụp đổ
Những đoàn người xoã tóc hú tìm nhau.

Phương Nam xa mây trắng xóa một màu
Xác khiên mộc của bao đời chiến trận
Những người đi mở nước
Lưỡi cuốc mòn cha gửi lại cho con
Bốn bể Cà Mau, mũi đất Hà Tiên
Với Kinh Bắc, Tràng An chung ruột thịt
Tiếng đàn bầu réo rắt
Lý ngựa ô, Lý ngựa ô
Như gió cuộn trên bình nguyên cháy khô
Ngựa ô chạy ướm dẫm thân mảnh dẻ

Thương con ngựa ô xa mẹ
Bây giờ ăn cỏ nơi đâu ?

Màu áo đen của đêm, màu của đất áo nâu
Luôn đánh vật với tai ương nước mắt
Đất chỉ sinh những bàn tay làm lụng
Không có những nhà ảo mộng đắm chiêu
Đất tả tơi trong định mệnh đói nghèo
Trong độc ác dối lừa, trong sỉ nhục
Người nô lệ da vàng bất khuất
Vươn giữa trời thơm ngát tấm lòng son
Tóc phơ phơ bạc trắng sợi đau buồn
Sao bà hát những lời da diết
Cháu nghe mãi vẫn lạ lòng tiếng Việt
Chữ "thương" liền với chữ "yêu"
Chữ "thương" đi cùng chữ "nhớ"
Dân tộc trải xót xa nhiều nỗi khổ
Phải thương nhau mới sống được trên đời
Những hoàng hôn chạng vạng cánh dơi
Tôi ra sông nằm xoài trong bãi sù
Phù sa ướt lấm lem gò má
Tôi về ngồi dưới lá úa cành xoan
Tuổi thơ buồn như một mảnh vườn hoang
Nơi ấp ủ con đế mèn cô độc
Trái sung non thì chát
Quả dọc già thì chua
Em đến cùng tôi như chùm vải đầu mùa
Tóc hoang dại loà xoà trên ngực nắng
Ngực em sáng như mặt trời sắp lặn
Tôi đắm đĩa sương lạnh của bờ đê
Tôi thấm đầy nước mắt của trời khuya
Trăng đã hiện, đêm ca dao vắng vặc
Những cô Tấm thử hài trong tiếng nhạc
Những nàng Kiều hồi hộp bấm dây tơ
Đêm sử thi náo động tiếng quân hò
Sôi trong máu những bầy voi nguyên thủy
Sáng trong mắt những rừng gươm chớp loé
Những nỗi buồn tê dại ngón tay rung
Chim Lạc bay, cánh rợp cả sườn non

Rùa đẻ trứng nòng nọc trên cát bể
Rừng gấm thét, thác nguồn sao trắng thế
Đất mênh mông tràn ngập ánh mặt trời
Gió thổi lồng những đốm lửa không nguôi
Tôi nhận hết, tôi là người tiếp nối
Là dĩ vãng nhưng chẳng là bóng tối
Nước mắt tôi ướt đầm những dây đàn
Quả bầu khô là tâm sự của vườn
Mặt đàn gỗ là của rừng xanh thắm
Điệu bát ngát là của đồng của đất
Lời vụng về là tha thiết lòng tôi.

Đêm hội vui, tiếng trống giục liên hồi
Bà sống dậy, bà đừng buồn nữa nhé
Bà lại trẻ như ngày xưa hát ví
Người nấu mình trong quả thị bước ra
Người hứng dừa từ giấy điệp bước ra
Người đã khuất cũng về đồng đủ cả
Những tượng đá bỗng chập chờn nhảy múa
Những cụ già say rượu hát nghêu ngao
Ngực em tròn anh chẳng dám nhìn lâu
Lời em nói có mắng rừng muối bể
Hồn dân tộc dậy ta làm thi sĩ
Quá khứ nhiều mà ta chẳng già nua
Mọi tai ương khủng khiếp đã qua
Gà đã gáy xôn xao chào buổi sớm
Mai gấn lại những vết thương xé thịt
Dân tộc mình mở tới một trang vui
Hoa gạo hồng lại nở, bà ơi
Cháu đã đi từ lòng bà ấm áp
Để sống hết những vui buồn dân tộc
Những hoa bìm hoa súng nở trên ao
Những ban mai xanh biếc tiếng đàn bầu
Bà hiền hậu tằm trầu bên chõng nước
Em đi gặt trên cánh đồng cổ tích
Lúa bàng hoàng chín rục những triền sông...

Trắng mây bay, ngợp gió những khu rừng
Cháu đã đi những tháng năm lửa cháy

Với trùng điệp bạn bè cùng tuổi
Áo quân trang xanh cây lá vườn bà
Đất chiến hào vẫn đồng đất quê ta
Máu đồng đội đã thấm vào đất ấy
Những đêm thức nghẹn ngào nghe đất gọi
Vây quanh mình bao gương mặt thân quen
Mặt người xưa hoà lẫn mặt anh em
Câu hát cũ lẫn vào câu hát mới
Dòng sông hét, biển gầm lên dữ dội
Những chân trời vụt mở bao la
Những chân trời chưa hề biết hôm qua
Tiếng đàn bầu, tiếng đàn bầu mong nhớ
Trong gió lộng, dưới mặt trời xứ sở
Vẫn cồn cào những cơn khát khôn nguôi
Đất phù sa vô tận dấu chân người
Những đoàn quân lại ra đi từ đất
Bà đứng đó miệng trầu cay thơm ngát
Vầng yêu thương soi sáng suốt cuộc đời
Khắp triền sông vang tiếng trẻ con cười
Đất nước đàn bầu
Đất nước ban mai...

(1972-1983)

HẾT

tuyển tập thơ Lưu Quang Vũ
blogtho 6/2009

 blogtho.wordpress.com